

SIĞINAK MODELLEME REHBERİ

LGBTİ+'lara Yönelik Şiddetsiz
ve Güvenli Bir Sığınak Nasıl Olmalı?

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve
Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği

Sığınak Modelleme Rehberi: LGBTİ+'lara Yönelik Şiddetsiz ve Güvenli Bir Sığınak Nasıl Olmalı?

Aralık 2022

Proje Koordinatörü: Zerrin Akhan

Proje Sorumlusu: Nazlı Mayuk

Proje Gönüllüsü: Ekinsu Güngördü

Yazarlar: Nazlı Mayuk & Zerrin Akhan

Redaksiyon: Sevcan Tiftik

Tasarım: Longway Media

Kapak Fotoğrafi: Sand Crain

Baskı: İstanbul Ofset

Danışmanlar: Beyhan Demir, Nazlı Gizem Yıldırım,
Necib Varan, Semahat Dicle Maybek, Serkan Seyhan

İletişim

+90 212 2924802

info@spod.org.tr

www.spod.org.tr

"Sığınak Modelleme Rehberi: LGBTİ+'lara Yönelik Şiddetsiz ve Güvenli Bir Sığınak Nasıl Olmalı?" yayını Hollanda Krallığı Başkonsolosluğu'nun desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamıyla Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği'ne aittir ve Hollanda Krallığı Başkonsolosluğu'nun görüşlerini yansıtmamaktadır.

Kingdom of the Netherlands

İçerikler

1 - Giriş	5
2 - Yöntem	11
3 - LGBTİ+'ların Türkiye'deki Sığınaklara ve İlgili Kurumlara Erişiminde Mevcut Durum	15
4 - LGBTİ+'ların Barınma Sorununa Dair Anahtar Bulgular	18
5 - Danışma Merkezi ve Sığınak	24
6 - Danışma Merkezi ve Sığınakta Sosyal Hizmet Uygulaması	29
7 - LGBTİ+ Sığınaklarının Kurulum ve Yönetim Süreçleri İçin Bir Rehber	38
7.1. İlke ve Amaçlar	38
7.2. Hedef Grup	38
7.3. Organizasyonel Yapı ve Çalışanlar	39
7.4. Gizlilik	42
7.5. Güvenlik	43
7.6. Fiziksel Koşullar	44
7.7. Lokasyon	45
7.8. Finansman	45
8 - İyi Uygulama Örnekleri	47
8.1. Ali Forney Center, Amerika Birleşik Devletleri	47
8.2. The Albert Kennedy Trust (akt), İngiltere	48
8.3. Streha, Arnavutluk	49
8.4. LGBT Forum Progress, Karadağ	49
8.5. Schwulenberatung Berlin: Berlin Center For LGBTI Refugees, Almanya	49
9 - LGBTİ+ Sığınağının Hukuki Çerçevesi	51
Kaynakça	56
Ekler	58

1- Giriş

Türkiye'de büyükşehirlerin dışına taşan LGBTİ+ örgütlenmeler ve Onur Yürüyüşleriyle, LGBTİ+'lar olarak ayrımcılığa karşı eşit yurttaşlık taleplerimizi son yıllarda daha yüksek sesle ifade ediyoruz. Bu taleplerden birisi de barınma hakkımızın güvence altına alınmasıdır. Biz de Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD) olarak bu araştırmada LGBTİ+'ların barınma sorununu ele aldık ve LGBTİ+ odaklı bir sığınak modeli sunan bu rehberi hazırladık.

Sığınak Modelleme Rehberi, LGBTİ+'lara yönelik şiddetten ve ayrımcılıktan uzakta bir sığınak kurmayı hedefleyen yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve alanda sorumluluk alan kurumlara yöneliktir.

Bu rehberde,

- LGBTİ+'ların barınma sorununa ve mevcut barınma mekanizmalarına erişimlerine yakından baktık.
- LGBTİ+ odaklı, erişilebilir ve bütüncül destek mekanizmaları sunan bir sığınak modelinin yol haritasını sunduk.
- Modeli, yurtdışındaki iyi uygulamalara sahip çeşitli barınma mekanizma örnekleriyle destekledik.
- Türkiye'de LGBTİ+ odaklı sığınağı hayata geçirmek için uygun hukuki zeminin altını çizdik.

Bu rehber,

- 1- LGBTİ+'ların can güvenliğini sağlayan ve şiddetten uzakta bir hayat kurmalarına destek olan bir sığınak modeli sunmayı,
- 2- LGBTİ+'lara sosyal, ekonomik, hukuki ve psikolojik açıdan bütünsel destek sunabilen ve erişilebilir destek mekanizmalarının çerçevesini çizmeyi,
- 3- LGBTİ+'ların barınma sorununa dair veri ve bilgileri kayıt altına alarak erişilebilir barınma mekanizmalarının talebi için LGBTİ+ insan hakları savunucularının faydalanabileceği bir kaynak yaratmayı,
- 4- Sunulan LGBTİ+ sığınak modeli yerel yönetimler, kamu kurumları, sivil toplum ve LGBTİ+ örgütlenmeleri işbirliğiyle hayata geçirilmesinde rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

Bu Araştırmaya İhtiyaç Nereden Doğdu?

Türkiye'de 2012 - 2019 yıllarında aktif olan Trans Misafirhanesi dışında LGBTİ+ odaklı resmi ya da resmi olmayan bir barınma mekanizması örneği bulunmamaktadır. Barınma sorunu yaşayan LGBTİ+'lar genellikle yakın çevrelerinden veya LGBTİ+ dayanışma ağlarından aldıkları desteklerle geçici çözümler yaratmaktadır. Günümüz koşullarında LGBTİ+ kapsayıcı politika ve mekanizmaların olmaması LGBTİ+ örgütlenmelerin yönlendirme yaparak çözüm yaratma imkanını kısıtlamaktadır.

Yaklaşık üç yıl önce başlayan pandemiyle birlikte gelen öngörülemezlik ve kısıtlamalar, temel haklarımızı önemli ölçüde etkilemeye devam ediyor. Hayatın giderek pahalılaşmasına yol açan enflasyon sorunu pandemi öncesinden itibaren, özellikle 2020 yılından bu yana hızla artışını sürdürüyor. Bunun üzerine döviz oranlarında yaşanan yükseliş sonrasında ithalat oranlarında yaşanan düşüş, salgın döneminde yaşanan kapanma, özellikle gıda alanında fiyatların artmasına yol açtı (Han, Pehlivan, Konat, 2022).

Enflasyon artışı konut fiyatlarını kritik derecede etkiledi. 2021'in ilk

ayından itibaren büyük kentlerde konut satış fiyatları artmakta (Toprak, 2022). Kaos GL ve 17 Mayıs Derneği'nin yayınladığı Kiracı Hakları Bilgi Notu'nda da ifade edildiği üzere kira bedellerinin artmasının dışında ev sahipleri; kiracının kim olduğu, ne iş yaptığı, medeni durumu ve atanmış cinsiyeti gibi bilgilere göre kiracı seçmekte ya da ödenecek kira bedellerini aldığı bilgiler doğrultusunda değiştirmektedir. Bu durum ayrımcılık karşıtı politikaların eksikliğiyle birlikte LGBTİ+'lerin güvenli barınmaya erişimini ciddi ölçüde sınırlamaktadır.

İçinden geçmekte olduğumuz tüm bu süreçler, istihdam ve barınma sorununu daha derinleştirerek "Türkiye'deki nefret suçlarının ve ayrımcılığın hedefindeki gruplar içinde" (Cesur, Kaptan, Yüksel, 2021) olan LGBTİ+'ları önemli ölçüde etkilemiştir. SPoD'un Pandemi Raporu: Covid-19'un İlk Üç Ayında LGBTİ+'lar (2020) raporunda LGBTİ+'ların pandemi boyunca Danışma Hattı'na yaptıkları başvurulara ait veriler raporlanmıştır. Türkiye'de ilk Covid-19 vakasının tespit edildiği 11 Mart 2020'den 11 Haziran 2020 tarihine kadar, hattın telefon ve e-posta üzerinden toplam 481 başvuru aldığı belirtilmektedir. 2020'nin ilk iki ayında anlamlı bir fark

gözlenmezken pandemi sürecindeki başvurularda önceki senenin aynı dönemine kıyasla %85,7 oranında bir artış yaşanmıştır.

Pandemi sürecinde yapılan “evde kal” çağrılarını birçok LGBTİ+'nın şiddetin olduğu yerden ayrılamaması anlamına gelmekteydi. SPoD'un Pandemi Sürecinde LGBTİ+'ların Sosyal Hizmetler Erişimi Araştırma Raporu'nda (2021) yer alan bulgular barınma sorunu yaşayan LGBTİ+'ların çözümünü yakın çevrelerinde aradığını desteklemektedir.

“Araştırmaya dâhil edilen LGBTİ+'ların büyük bir çoğunluğu; pandemi sürecinde barınma hizmeti ile ilgili bir bilgilerinin olmadığını, bahsi geçen hizmetlere erişimde cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliklerinden dolayı ayrımcılığa maruz bırakılabileceklerini düşündüklerini, ailelerinin ya da arkadaşlarının yanına gitmek durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir.” (s. 21)

Türkiye'nin birçok şehrinde onlarca trans kadın seks işçisinin barındıkları evlerin mühürlenerek kullanımının yasaklanması nedeniyle barınma hakları ihlal edilmiştir. Kaos GL'nin Her Şeye Rağmen! LGBTİ+'ların İnsan Hakları 2021 Yılı Raporu emniyet güçlerinin, ikamet amaçlı kullanılıp kullanılmadığına dönük bir araştırma yapılmaksızın trans seks işçilerinin evlerinin kullanımını Kaymakamlıklar

aracılığıyla yasaklayarak çok sayıda trans kadının barınma hakkını ihlal ettiğini raporlamıştır.

Türkiye'deki LGBTİ+'lar; politika, uygulama ve söylemlerin LGBTİ+ kapsayıcı olmaması nedeniyle başta barınma hakkı olmak üzere istihdam, sağlık, eğitim gibi birçok hak ihlali yaşamaktadır. Bu durum toplumun tutum ve davranışlarını da yansıtır ve LGBTİ+'lara şiddete açık hale getirir. Buna rağmen, Türkiye'de evsiz olan ya da şiddetten kaçan LGBTİ+'lar için güvenli sığınaklar bulunmamaktadır.

Mevcut mekanizmalar (kadın sığınakları, sığınma evleri, konukevleri vb.) kadınlara ya da erkeklere özgülenmiş barınma mekanizmalarıdır ve büyük ölçüde LGBTİ+ kapsayıcı değildir. Trans kadınların, trans erkeklerin ve lezbiyenlerin sığınaklara kabul edildikleri durumlarda genellikle şiddet ve ayrımcılığa maruz kaldıkları hem Danışma Kurulu toplantılarında hem de uzman odak grup görüşmelerinde sıklıkla dile getirilmiştir. En sık karşılaşılan sorunlardan birisi kimliğindeki cinsiyet hanesinde “kadın” ibaresi bulunmayan trans kadınların kadın sığınma evlerine alınmamasıdır. Evsizlik ve barınma sorunu gibi kişiyi korunaksız ve şiddete açık bırakabilen problemlere karşı LGBTİ+ odaklı sığınaklara ihtiyacın büyük olduğu ortadadır.

Sığınakların LGBTİ+'ların Şiddet ve Ayrımcılıktan Uzakta Bir Yaşam Kurmalarında Nasıl Bir Rolü Vardır?

- Sığınaklar, LGBTİ+'ların evsizlik ve barınma sorununa bağlı yaşadıkları yaşamsal risk ve tehdit oluşturan durumlara karşı can güvenliği sağlayan bir önlem mekanizmasıdır.
- Sığınaklar, LGBTİ+'ların şiddet ve ayrımcılıktan uzakta bağımsız bir hayat kurmalarına yardımcı olur.
- Sığınaklar kişilerin evsizlik sorununu çözmek için bir geçiş süreci yaratan bir çözüm alternatifi sunar.
- Sığınaklar LGBTİ+'ların ihtiyacı olan desteklere erişebildiği ve temel insan haklarından faydalanarak saygın ve onurlu bir yaşam sürmelerine destek olan mekanizmalardır.
- Sığınaklar; cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet karakteristiğine dayalı şiddetle mücadelede toplumsal farkındalık ve dönüşüm yaratmada etkin bir rol oynar.

Neden “Sığınak” Diyoruz?

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınaklar (2022) broşüründe neden sığınma evi ya da konukevi/ misafirhane terimlerini kullanmadığını şöyle açıklamaktadır:

“Türkiye’de feministler olarak “sığınak” kavramını kullanıyoruz; çünkü biliyoruz ki evdeki savaş ortamından uzaklaşmaya çalışan kadınlar evlerini terk edip güvenli bir ortama sığınmak için bu mekânlara geliyorlar. “Sığınak” kavramı toplumdaki sistematik erkek şiddetini deşifre ettiği için siyasetçiler ve yönetim kademesindeki kişiler, bu kavramı tercih etmeyip sığınakları “Kadın Konukevi” veya “Kadın Sığınma Evi” olarak adlandırıyorlar.” (s. 3)

Feminist hareketten gelen sığınak kavramından gelen bu politik duruşu sahipleniyoruz. Bununla birlikte, ikili cinsiyet üzerinden yapılan bu sığınak tanımını LGBTİ+'ları odağa alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyuyoruz. Bu tanıma yaparken şu noktaları göz önünde bulunduruyoruz:

- LGBTİ+'ların maruz kaldıkları şiddet ve ayrımcılık çok boyutludur.
- Şiddet ve ayrımcılık bazen ev içinde bazense hayatın birçok alanındadır.
- Şiddet faili kimi zaman belli bir kişi kimi zamansa sistem içerisinde tekrar eden mekanizmalarla toplumun farklı alanlarına sinmiş fail ve/veya yapılardan oluşabilir.

“Temel haklara erişimi çoklu engellerle dolu olan LGBTİ+'lar”ın (Kelavgil, 2022) özgül ihtiyaçlarını karşılayabilecek desteklerle donatılmış, erişilebilir, kapsayıcı ve can güvenliği sağlayan barınma mekanizmalarına ihtiyacı üzerinden sığınak tanımını yeniden düşündük: Yaşamın her birimine işlemiş şiddet ve ayrımcılıktan uzak bir hayat kurmaya çalışan LGBTİ+'ların sığınabilecekleri bir mekan olarak “sığınak”ı LGBTİ+ odaklı bir yaklaşımla yeniden tanımladık. Rehberin ilerleyen sayfalarında bu tanıma destekleyen bir sığınak modelinin ne gibi özellikleri ve destekleri barındırmasına ihtiyaç olduğuna dair inceleme ve öneriler bulabilirsiniz.

2- Yöntem

Araştırmanın başlangıcında sığınaklarda, yerel yönetimlerle ve LGBTİ+'larla çalışma deneyimi olan psikolog, sosyolog, sosyal hizmet uzmanı, belediye meclis üyesi ve avukattan oluşan bir Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Danışma Kurulu ile belirli aralıklarla toplamda altı kez buluşulmuştur. Buluşmalarda şiddet ve ayrımcılıktan uzak bir LGBTİ+ sığınağını tahayyül edilmiş, olası risk ve fırsatlar değerlendirilmiştir. Odak gruplardan gelen veriler, Danışma Kurulu ile paylaşılarak veriler ışığında nasıl sığınak modelleri tasarlanabileceği etraflıca tartışılmıştır.

Bu araştırma nitel veri analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama tekniği olarak odak grup görüşmesi ve derinlemesine görüşme teknikleri kullanılmıştır. Odak grup görüşmeleri ise üç ayrı grupta gerçekleştirilmiştir:

- LGBTİ+'larla odak grup görüşmeleri
- LGBTİ+ örgütlenmelerle odak grup görüşmeleri
- Uzmanlarla odak grup görüşmeleri

1 - LGBTİ+'larla odak grup görüşmelerine

- trans misafirhanesinde kalma deneyimi olan,
- cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi veya cinsiyet karakteristiği nedeniyle ayrımcılığa/şiddete maruz kaldığı için hayatının herhangi bir döneminde barınma sorunu yaşamış veya şu anda barınma sorunu yaşamakta olan 20 kişi dahil olmuştur.

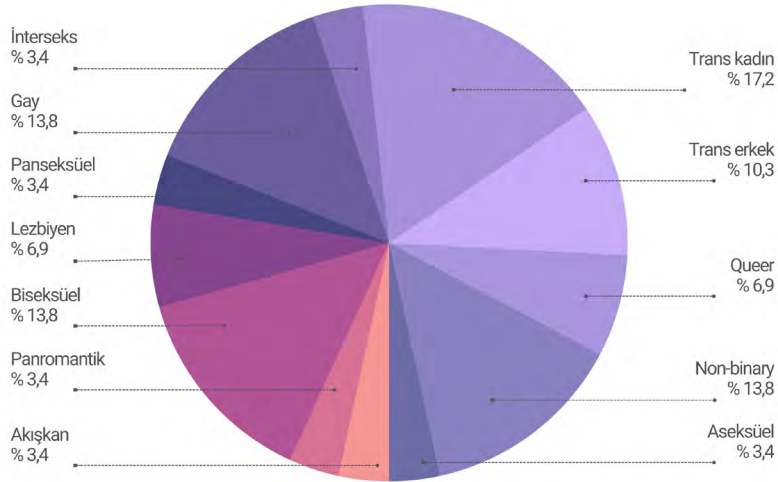
LGBTİ+'larla odak grup görüşmeleri kapsamında yedi kişiyle derinlemesine görüşme ve on üç kişiyle odak grup toplantısı yapılmıştır. Bu görüşmelerde genel hatlarıyla şu sorulara yanıtlar aranmıştır:

- Yaşadığınız barınma sorununa neler neden oldu?
- Barınma sorunu hayatınızda neleri etkiledi?
- Ne gibi çözümler buldunuz? Ne gibi çözümsüzlüklerle karşılaştınız?
- Barınma sorununun çözümü için ne gibi önerileriniz var?
- Barınma sorunu yaşadığınızda nasıl bir kurum olsa başvuru yapmak için güvenirsiniz?
- Güvenli alanı nasıl tarif edersiniz?

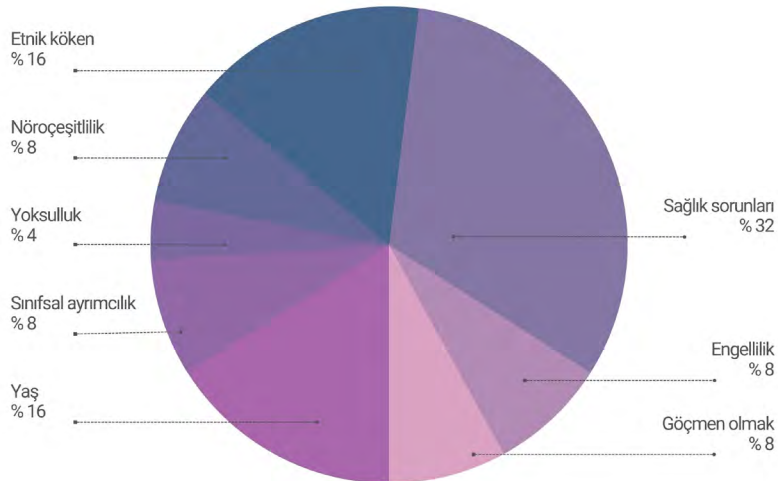
Odak grup görüşmeleri katılımcıları araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla LGBTİ+ topluluğunun çeşitliliğini adil bir şekilde yansıtması hedeflenerek seçilmiştir.

Kişisel bilgi formlarında paylaşılan bilgilerin ışığında LGBTİ+ odak grup katılımcılarının cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet karakteristiğine göre dağılımı Şekil 1'deki grafikte görülebilir.

LGBTİ+ odak grup katılımcılarının cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet karakteristiğine göre dağılımı

LGBTİ+ odak grup katılımcılarının maruz bırakıldığı ayrımcılığa neden olan diğer unsurlar

Katılımcıların büyük çoğunluğunu oluşturan on bir kişi İstanbul'da yaşamaktadır. Katılımcılardan iki kişi Ankara'da, iki kişi ise İzmir'de yaşamaktadır. Balıkesir, Bolu, Diyarbakır, Kocaeli ve Malatya şehirlerinden birer katılımcı odak grup görüşmelerinde yer almıştır. Katılımcılardan 10'u 18-25, 6'sı 26-33, 1'i 34-43, 2'si 44-55 yaş aralığındadır. Araştırma süresince 55 yaş üstü bir katılımcıya ulaşılamamıştır.

2 - LGBTİ+ örgütlenmelerle odak grup görüşmeleri üç toplantıyla tamamlanmıştır. Birinci toplantıda yurtdışındaki LGBT sığınakları ile görüşülmüştür: Arnavutluk'tan Streha, Karadağ'dan LGBT Forum Progress ve Polonya'dan Warsaw House Project sığınaklarından temsilcilerle gerçekleşen bu toplantıda bir sığınakın kurulum sürecinden finansal sürdürülebilirliğine, başvuru sürecinden çıkış sürecine danışanlarla nasıl süreçler izlediklerine dair aktarım alınmıştır.

İkinci toplantıda Türkiye'deki LGBTİ+ örgütlenmeleri temsilcileriyle gerçekleştirilmiştir. Ankara'dan Kaos GL, 17 Mayıs Derneği, Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, ÜniKuir Derneği; İzmir'den 18 Haziran Derneği ve Genç LGBTİ+ Derneği; İstanbul'dan Lambdaistanbul LGBTİ+ Dayanışma Derneği, LİSTAG ve Mersin'den Muamma LGBTİ+ Derneği toplantılara katılım göstermiştir. Örgütlenme temsilcileriyle "Türkiye'de bir LGBTİ+ sığınakı nasıl olmalı?" sorusuna birlikte yanıtlar düşünülmüş; barınma sorunu özelinde ne gibi

danışmanlık talepleri aldıkları, ne tür çözümler ürettikleri ve hangi noktalarda çözümsüzlük yaşadıkları konuşulmuştur.

Üçüncü toplantı yine Türkiye'deki LGBTİ+ örgütlenmelerinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu toplantıda,

- (a) sığınak başvurularının nereden alınabileceğini;
- (b) şiddetsiz, ayrımcılığın olmadığı ve gizliliğin sağlandığı bir alan için ne gibi ilke ve kurallar olabileceğini ve
- (c) sığınakta ne tür hizmet ve çalışmalar yürütüleceği tartışılmıştır.

3 - Uzmanlarla odak grup görüşmelerinde sığınaklarda ve ilişkili kurumlarda çalışma deneyimi olanlarla görüşmeler yapıldı.

Mor Çatı'yla üç kez buluşularak Da(ya)nışma Merkezi ve Mor Çatı Sığınakı'na dair derinlemesine aktarımlar alındı. Başvuru sürecinden kabul sürecine, sığınak yaşamını örgütlemekten olası risk ve önlemlere, sığınak gönüllülerinin aldığı eğitimlerden esenliklerini sürdürme

yöntemlerine kadar oldukça kapsamlı toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Trans Misafirhanesi kurucularından Kıvılcım Arat'la yapılan görüşmede misafirhanenin nasıl bir ihtiyaçla doğduğu, başvuru alma ve kabul sürecinin nasıl ilerlediği, misafirhanede nelerin yolunda gittiği ve nerelerde tıkanıklıkları dinlenmiştir.

Rosa Kadın Derneği'yle yapılan görüşmeler kayyum atanması öncesinde yaşam evi çalışmalarına dair bilgi edinmemizi sağladı. Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)'nın Şişli Belediyesi ve UN Women ortaklığıyla gerçekleştirdiği İlk Adım Birimi Projesi'ne dair aktarımları, bugünün imkanlarıyla bir sığınak kurmaya dair içgörüler sağlamıştır.

Karar alıcılarla istişare toplantısı; Beşiktaş Belediyesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi, CHP Yoksulluk Dayanışma Ofisi, Çankaya Belediyesi Kadın Sığınmaevi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi, Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Kadın Sığınmaevi, İzmir Kentsel Adalet ve Eşitlik Müdürlüğü, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü, İstanbul Planlama Ajansı ve Şişli Belediyesi Sosyal Destek Hizmetler Biriminden 10 temsilcinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Toplantıda LGBTİ+'ların sığınaklara erişiminde yaşanan zorluklar, yerel yönetimlerin mevcut uygulamaları

ve yönetmelikler bir arada değerlendirilmiştir; olası işbirlikleri ve öneriler üzerine konuşulmuştur.

LGBTİ+'larla, LGBTİ+ örgütlenmelerle ve alanda çalışan uzmanların dahil olduğu odak grup görüşmelerinden gelen deneyim aktarımları, içgörüler ve öneriler bu çalışmanın bel kemiğini oluşturmaktadır. Danışma Kurulu araştırma sürecinde LGBTİ+ sığınağının ne tür fırsatlar ve riskler barındırabileceği derinlemesine düşünme sürecimize eşlik etmiş, bir yol haritası oluşturmamıza rehberlik etmiştir.

Karar alıcılarla istişare toplantısı ve bilgi edinme başvuruları ise mevcut kamusal hizmetlerin LGBTİ+'lar için kapsayıcı ve erişilebilir olup olmadığını tespit etmemizi sağlamıştır. İyi uygulama araştırmasıyla LGBTİ+'lar için sosyal, ekonomik, hukuki ve psikolojik açıdan bütünsel destek sağlayan ve erişilebilir barınma mekanizmalarına dair yurtdışında LGBTİ+ sığınak çalışmalarının işleyişine dair bilgi toplanmıştır. Son olarak da Türkiye'de sığınaklarla ilgili mevcut mevzuatlar taranmıştır. Elde edilen bilgi ve deneyimler proje ekibi içerisinde ve Danışma Kurulu'yla birlikte değerlendirildikten sonra LGBTİ+'lar için şiddetten ve ayrımcılıktan uzak bir sığınak modeli tasarlanmıştır.

3 - LGBTİ+'ların Türkiye'deki Sığınaklara ve İlgili Kurumlara Erişiminde Mevcut Durum

Odak grup katılımcıları ile yapılan toplantılar mevcut duruma dair bizlere şunları göstermektedir:

- Kurumlar ve sivil toplum örgütleri arasındaki koordinasyon sorunu, LGBTİ+'ların kaynaklara erişimini kısıtlamakta ve zorlaştırmaktadır.
- Karma barınma mekanizmalarında kalan LGBT'ler diğer hizmet alıcılar tarafından şiddet ve ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Bu durum, LGBT'lerin ayrılma kararı almasına sebep vermektedir.
- Yerel yönetimlerde, LGBTİ+'ların barınma başvurularına çoğunlukla meslek elemanının inisiyatifiyle hizmet sağlanabilmektedir.
- Kurumlar ve yerel yönetimler LGBTİ+'ların başvurularını ve sağladıkları hizmetleri veri olarak tutmamaktadır.
- Diyarbakır'da alternatif ve kapsayıcı sığınak tasarısı olan yaşam evi projesi kayyum atanmasıyla hayata geçirilememiş ve alanda büyük bir boşluk yaratmıştır.

Mevcut duruma dair 8 belediye ve 1 bakanlığa bilgi edinme başvurusu yapılmıştır. Gelen yanıtlar şu şekildedir:

- Ankara Büyükşehir Belediyesi LGBTİ+'lardan gelen bir başvuru almadıklarını; Bursa Büyükşehir Belediyesi hizmet sunumunda ayırım gözetmediklerini; İstanbul Büyükşehir Belediyesi 153 Çözüm Merkezine başvuru yapılması gerektiğini; Beyoğlu Belediyesi dayanışma merkezi ve sığınma evlerinin olmadığını yapılan bilgi edinme başvurusu kapsamında yanıtlamışlardır.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Antalya Büyükşehir Belediyesine CİMER üzerinden yapılan bilgi edinme başvuruları, önce İstanbul Valiliğine oradan da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yönlendirilmiştir. Her iki başvuruya, bakanlığın ilgili Daire Başkanlıkları tarafından yanıt verilmiştir. Yanıtlar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yapılan bilgi edinme başvurusuna verilen yanıtlarla aynıdır.
- Beşiktaş ve Şişli Belediyelerine yapılan bilgi edinme başvurularına yanıt alınamamıştır.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yapılan bilgi edinme başvurusuna Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Barınma Yardımları Daire Başkanlığı tarafından yanıt verilmiştir. Verilen yanıtlar; Daire Başkanlıklarına bağlı birimlerin tanım ve hizmetlerini, bağlı oldukları yönetmelik ve mevzuatları, destek hatları hakkında görev ve sorumlulukları tanımlamaktadır.

Yapılan bilgi edinme başvurularına ilgili ve yeterli cevaplar alınamamıştır. Doğru ve güvenilir bilginin eksikliği LGBTİ+'ların hizmetlere başvurmasına engel olmakta ve bu kurumlara karşı güven sorununu pekiştirmektedir.

Trans Misafirhanesi

Türkiye'de LGBTİ+'lara yönelik ilk sığınak örneği Trans Misafirhanesi'dir. İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği yaşlı ve bakım ihtiyacı olan translara yönelik misafirhaneyi 2012 yılında açmıştır. Trans Misafirhanesi zaman içerisinde alandaki sivil toplum örgütleri, belediyeler ve aktivistlerin destekleriyle giderek büyümüştür. Maddi, fiziki ve politik tüm eksikliklere ve sorunlara rağmen sadece transların değil Türkiye'nin farklı şehirlerindeki şiddetten uzakta yaşam kurmaya çalışan LGBTİ+'ların desteklendiği bir yer haline gelmiştir. Kaynak yetersizliği ve içinde bulunduğu zorlayıcı koşullar nedeniyle Trans Misafirhanesi 2019 yılında kapanmıştır.

Misafirhanenin son yılında yaşanan zorluklara çözüm arayışı olarak İstanbul Onur Haftası'nın yaptığı bir çağrıyla bir Komisyon oluşturmuştur. Komisyon, evde işleyen sistemin hem içeride yaşayanlara hem de olası yeni misafirlere verebileceği zararı en aza indirmek için çalışmalara başlamıştır. Kısa süre içerisinde Trans Misafirhanesi'nin hem fiziki koşulları hem de iç işleyişi nedeniyle yeniden kurgulanması gerektiğini fark eden komisyon yeni yer arayışına ve kaynak geliştirme çalışmalarına başlamıştır. Kaynak arayışı olumlu sonuç vermiştir. Fakat mülk sahiplerinin transfobik ve homofobik yaklaşımları nedeniyle kiralanacak ev bulunamadan yaratılan bütçeden faydalanma süresi dolmuştur.

4- LGBTİ+'ların Barınma Sorununa Dair Anahtar Bulgular

- Trans kadın katılımcıların büyük bir çoğunluğu henüz reşit olmadan oldukça erken bir dönemde evden atılmış ya da evden kaçmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet kimliklerinin aileleri tarafından kabul görmemesi ve maruz bırakıldıkları aile içi şiddet, trans kadınları aile evi dışında barınacak bir yer aramaya ve kimi zaman da sokakta kalmaya itmektedir.
- Trans kadın katılımcıların hepsi gelirleri olması durumunda dahi ev kiralamakta zorlanmaktadır. Ev sahipleri ve emlakçıların trans kadınlara seks işçisi olarak ön kabulde bakmaları, trans kadınların ev kiralamalarının önündeki en büyük engellerden biri olduğu paylaşılmıştır. Emlakçıların ev kiralarını piyasanın çok üzerinde söyleyerek trans kadınları caydırmaya çalışıldığı da kaydedilmiştir.
- 18 - 25 yaş aralığındaki lezbiyen, biseksüel ve gey katılımcılar cinsel yönelimlerini ailelerinin öğrenmeleri durumunda evden atıldıklarını ya da ayrıldıklarını sıklıkla dile getirmişlerdir. Katılımcılardan birisi evde fiziksel şiddete maruz bırakıldığını ifade etmiştir, bir diğeri ise evden atılmasa da güvende hissetmediği için evden ayrıldığını belirtmiştir. Katılımcılardan birisi ailesi tarafından ölüm tehdidi aldığı için şehir değiştirmek zorunda kalmıştır.
- Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) tarafından sağlanan yurt desteğinin ikili cinsiyete göre sınıflandırılması ve vegan/vejeteryan yemek seçeneklerinin olmaması bakımından kapsayıcı olmadığı kaydedilmiştir. Bununla birlikte, katılımcılardan biri LGBTİ+ haklarıyla ilgili bir eyleme katılması gerekçe gösterilerek KYK ile ilişkisinin kesildiğini paylaşmıştır.

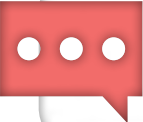
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri nedeniyle maruz bırakıldığı ayrımcılığın sonucu olarak yaşadıkları barınma sorununun yoğun anksiyeteye yol açtığını belirtmişlerdir. Uyuyamama, fiziksel ve/veya mental yorgunluk ve korku sıklıkla dile getirilmiştir. Katılımcılardan biri barınma sorununun çözülmemeyen bir döngü olması ve "ertesi gün nerede kalacağının belli olmaması" nedeniyle sürekli kaygı içerisinde olduğunu ifade etmiştir. Eve dönmek istemediği için sürekli bir kaygı döngüsünde olduğunu ifade edenler de vardır. Zorunlu evlilik ve zorunlu askerlik gibi süreçlerden geçmiş olan bir katılımcı sık sık panik atak yaşadığını belirtmiştir.
- Katılımcıların bir kısmı cinsel yönelimlerini kapalı bir şekilde yaşayarak aile evinde hala kalabildiğini, iş bulabildiğini, ev veya oda kiralayabildiğini belirtmiştir. Cinsel yönelimlerinin ifşa edilmesi durumunda ise evden atılmaktan korktuklarını ifade etmişlerdir.
- Görünmezlik ve baskı ortamının kırsaldaki intersekslerin barınma alternatifleri için desteğe erişimini engellediği kaydedilmiştir.
- Mevcut destek mekanizmalarından haberdar olan katılımcılar kamu kurumu hizmetlerine güvenmemektedir. Barınma sorununa getirilen acil çözümler arkadaşlıklar, yakın çevre ve gayri resmi dayanışma ağları üzerinden sağlanmaktadır.
- Katılımcılarla yapılan görüşmeler cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve/veya cinsiyet karakteristiğine dayalı ayrımcılığın yanı sıra pandemi ve ekonomik kriz nedeniyle işsizlik ve istihdam sorunlarının arttığını göstermektedir. Barınma sorunu ve istihdam sorunu arasında doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan bazıları yaşadıkları ekonomik sıkıntılar nedeniyle şiddete maruz kaldıkları evden ayrılamadığını paylaşmıştır.

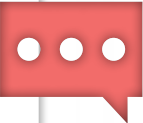
“Trans kadınıam, her muhit güvenilir olmaz benim için. Trans kadın olmam şehrin onda birinde yaşayabilmem demek. Buralar da pahalı muhitler. Beni kabul etmeyen emlakçı ve ev sahibi çok oldu. Okula ekonomik sebeplerden dolayı ara verdim. Hem öğrenciydim hem çalışıyordum. Kazandığım az olduğu için seks işçiliğine başladım. Bu seferde bulduğum ev mühürlendi. Bu durum psikolojimi, sağlığıımı, okulumu ve mesleki kariyerimi etkiledi.”

“Ameliyat, tıbbi müdahale, yaralanma, hormon replismanı sonrası kimliğimi öğrendim psikoloğum sayesinde. İnterseks olduğumu, benden nelerin sakladığını bana neler yapıldığını öğrendiğimde ailemin yanına dönmek istemedim. O günü hatırlıyorum. Dünyada sığınabileceğim bir yer olmasını o kadar içten dilemişim ki. Kesinlikle ailemin yanına dönmek istememişim. Onlardan uzakta kendimi güvende hissedebileceğim bir yere ihtiyacım vardı. Ama olmadı. Mecburen ailemin yanına dönmek durumunda kaldım.”

“Eşitlik ilkesine bakılmalı ve herkesin barınma hakkına saygı gösterilmeli.”

“Aile evine dönmek insanın kendisini güçsüz hissettiren bir şey. Dışarıda savaşıp kaybettiğin döndüğün bir yer gibi oluyor. Kendimi çok yetersiz hissettirmişti. Daha da içe dönmüşüm. Aileye dönmek bir dolaba dönmek, yani yeniden kapanmak oluyor.”

"Mevcut kadın sığınaklarında bir trans kadın olarak yasal olarak var olsam da rahat hissedebileceğimi sanmıyorum."

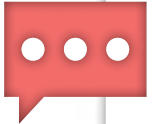
"Kendimden başka interseks tanımiyordum. Eve dönmek istemedim ama neyle karşılaşacağımı da bilmiyordum. Güven telkin edici bir dil nasıl kurulur? Kırsaldaki LGBTİ+'lara nasıl ulaşabiliriz?"

"Çok kapalı yaşıyorum. Daha çok parasızlık meselesi bende barınma sorununa neden oluyor. Ayrımcılığa uğramamamın nedeni (cinsel yönelimimi) kapalı yaşamamdan geliyor. Ama bunun kendisi (kapalı yaşamak zorunda bırakılmak) ayrımcılık."

"Sosyal açıdan ve eğitim açısından zorluklar yaşıyorum. Engelli bireylerin bir erişim kolaylığı sağlanacak bir ortam sağlanmalı."

"Güvenli alan, fiziksel ihtiyaçlarımızın yanında kendimizi özgür hissettiğimiz alan, bizi olduğumuz kişi olarak kabul ederek bize alan tanıyan kişilerle yaşamak olabilir."

“(Trans Misafirhanesi’ni) düşünerek güç alıyorum. Ne kadar zor şeyleri aştım, nereden nereye geldim. Bu gücü onlar verdi bana. Tek olsaydım bu güç olmayacaktı. Çok mutluyum bu kadar şeyden sonra. Bir birey olduğumu fark ettim.”

“Benim çok daha önceden barınmam olsaydı, çok daha önceden iş bulurdum. İş bulmam çok zor oldu. Çünkü barınmam yoktu. Kendimi iyi hissetmiyordum. Okuyamıyor, çalışamıyordum. Diğer her yer kilitleniyordu.”

“Mastektomi olmak istiyorum ama iş yerimde nasıl karşılayacaklar gibi endişeler yaşıyorum. Barınma konusunda da bu evdeyken ben bunları yapamam gibi bir durum var.”

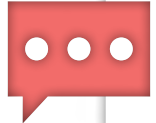

“İstanbul’a partnerimle beraber taşındım. Komşular görürse, ev sahibinin kulağına giderse bir sorun yaşarmıyız diye endişelendik. Güvenli bir bölge bulmaya çalıştık. İnsan bilemiyor gerçekten komşular imza toplayıp atabiliyorlar.”

"Ben 55 yaşında bir trans kadınıyım. 2018'de trafik kazası geçirdim. Normalde benim %40 engelim vardı: Kas hastalığı ama kazadan sonra %90 engelli oldum. 2010'dan sonra sağlık yardım personeli oldum ama asla, hiçbir zaman iş bulamadım. Emekli olmasam da engelli maaşı aldığım için (ileride) huzur evinde rahatlıkla kalabilirim. Böyle bir hakkım var, ben bunu kullanabilirim. (Bunun olması için) mevcut sığınma evlerinin ve rehabilitasyon merkezlerinin kapsamı genişletilebilir."

"Evin parasını zar zor hazırlıyorum. Pandemide daha çok oldu, patladı olay. Çalışamadım. İş yok güç yok."

"Barınma sorunu sosyal ilişkilerimi etkilendi. Evsiz kaldığım dönemlerde arkadaşlarımda kaldım, aramızdaki ilişkiler zedelendi. Sosyal itibarı da saygınlığı da etkileyen bir sorun."

"10 yıl süren kendi evimde yaşayabilme mücadelem sonunda mecburen kendi evimden ayrılıp annemin yanına döndüm. Ardından pandemi patlak verdi. Bana bütün bu travmaları yaşatan ailemle pandemide sokağa çıkma yasakları döneminde 24 saat aynı evde iç içe kaldım. Bu durum ekonomik imkansızlıklardan dolayı devam ediyor."

5 - Danışma Merkezi ve Sığınak

Cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi ve cinsiyet karakteristiğine dayalı ayrımcılığa ve/veya şiddete maruz bırakılan ya da risk altında olan kişilerin akut şiddet durumlarında can güvenliğinin sağlanması, sistematik şiddet durumunda ise şiddetsiz bir hayat kurabilmesi için ihtiyaçları olan desteklerin sağlanması önemlidir. Danışma merkezleri ve sığınaklar bu desteklerin sağlanması için etkin mekanizmalardır, sundukları kısa - orta - uzun vadeli desteklerle kişilerin evsizlik ve şiddete açık olma riskinin önlenmesine yardımcı olabilirler. Fakat mevcut mekanizmaların LGBTİ+ odaklı ve kapsayıcı hizmetler sunması çok nadirdir.

Sığınakların gizliliği ve güvenliğini sağlama ve aynı zamanda LGBTİ+'ların sığınaklara ulaşabilmesinde önemli bir yer tutan danışma merkezi ara alan işlevi görmektedir. Bu nedenle, LGBTİ+'lara yönelik danışma merkezinin ve sığınakın bir arada olduğu bir sistem uygulanmalıdır. Bu sistem sığınakın sürdürülebilirliğini sağlamak için gerekli unsurlardan biridir.

Danışma Merkezi

LGBTİ+'ların desteklere erişmesi, bilgi ve danışmanlık alabilmesinde danışma merkezi önemli yer tutmaktadır. Danışma merkezine e-mail, telefon veya yüz yüze başvuru yapılabilir.

Danışma Merkezi:

- Bilgilendirme, yönlendirme ve destekleme mekanizmasıdır.
- Sığınak başvurularının alındığı ve gerekli yönlendirmelerin yapıldığı genel bir koordinasyon merkezi işlevi görmektedir.
- Psikolojik, sosyal hizmet ve hukuki danışmanlık sağlayarak LGBTİ+'yı bütünsel destekleyebilmektedir.
- LGBTİ+ odaklı bir danışma merkezi tasarlanırken cinsiyet uyum süreci ve askerlik muafiyet gibi deneyim aktarımıyla güçlenmeyi mümkün kılan akran danışmanlığı da sağlanmalıdır.

Danışma Merkezi; sığınak ve diğer desteklerin görünürlüğünü sağlayan çalışmalar yürütür, nitelikli veri tutar, veriler doğrultusunda izleme ve etki değerlendirme yapar, gerekli hizmetleri tanımlayarak bünyesine katar.

Sığınak

- Danışma merkezi tarafından yapılan gözlem, görüşme ve değerlendirmeler neticesinde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya cinsiyet karakteristiğine dayalı şiddete maruz kalmış, barınma/evsizlik sorunu yaşayan veya güvenlik riski bulunan LGBTİ+'ların, psikososyal ve ekonomik güçlenmelerine, bağımsız yaşama devam edebilmelerine yönelik barınma ve destekleyici hizmetler sağlar.
- Sığınakta kalan LGBTİ+ sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak güçlendikten sonra bağımsız yaşama geçebilir. Kalış süresine bu güçlenme süreci düşünülerek karar verilir. Bu sürenin en az 6-9 ay olarak belirlenmesi önerilmektedir. Kalış süresi, LGBTİ+'nın gelişim süreçleri ve güçlenmesi değerlendirildikten sonra gerektiğinde uzatılabilir.

Sığınaktaki Bütüncül Destek Mekanizmaları Neler Olabilir?

Hukuki Destek

Şiddete maruz bırakılma durumunda başvuru süreçleri ve şikayet mekanizmalarına erişim, yasal haklar ve hukuki bir süreçte nasıl bir yol izlenebileceğine dair desteği kapsar. Hukuki danışmanlık danışma merkezi avukatı ya da ücretsiz avukat desteği ile sağlanabilir.

Psikolojik Destek

Kişinin güçlenmesi sürecinde psikolojik destek LGBTİ+'nın kendisini anlama ve ileriye dönük bir yol çizmesi bakımından önemlidir. Şiddet veya zorlu yaşantı deneyimiyle sığınağa gelen LGBTİ+'lar travma sonrası stres bozukluğu, kaygı bozukluğu, uyku sorunu vb. yaşayabilirler. Bu durumlarda psikiyatriste yönlendirme yapılabilir.

Sosyal Hizmet Desteği

LGBTİ+'nın güçlenmesini, iyilik halinin korunmasını, destek mekanizmalarını ve talep edilen konularda bilgi ve danışmanlığı kapsar. LGBTİ+'yla birlikte sığınaktaki yaşamı ve sığınak sonrası bağımsız yaşamı planlanır. Belirlenen hedefler doğrultusunda adımlar atılır.

Psikolog Beyza Bilal barınma sorununun LGBTİ+'ların iyilik halini nasıl etkilediğini şöyle açıklamaktadır¹:

Temel haklara erişim ve temel ihtiyaçların karşılanmasıyla ruh sağlığı dinamikleri arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Barınma bir sorun haline dönüştüğünde kişi için belirsizliği yönetmek ve güvende hissetmek önemli hale gelebilir; eş zamanlı olarak barınma sorunu ile psikososyal sorunlar bu duruma eşlik edebilir.

- Kişi şiddet failinden kaçıyor ya da takip ediliyor olabilir. Bu durumda kişinin can güvenliği risk altındadır, gizlenmeye ihtiyaç duyabilir.
- Eğer kişi barınma sorunu nedeniyle kendisi için güvenli olmayan mekanlarda barınma ihtiyacını karşılıyorsa bu, kişi ve çevresi için şiddet ve ayrımcılık riskini artırabilir, kişinin can güvenliğini tehdit edebilir.
- Kişi sokakta yaşıyorsa bu noktada gıda ve temiz suya erişimden başlayarak sağlık, eğitim, geçim, sosyal destek gibi temel ihtiyaçlarından yoksun ve şiddete açık hale gelebilir. Bu süreçle birlikte ruh sağlığı ve fiziksel sağlığı olumsuz olarak etkilenebilir.
- Kişinin yaşadığı yerdeki komşuları tarafından barınması sorun hale getiriliyorsa bu noktada da ayrımcılık nedeniyle yaşadığı mekanda güvende hissetmeyebilir ve kişinin esenliği olumsuz yönde etkilenebilir.

1. Bu bölüm uzman odak çalışması kapsamında görüştüğümüz Psikolog Beyza Bilal'in katkılarıyla oluşturulmuştur.

6- Danışma Merkezi ve Sığınakta Sosyal Hizmet Uygulaması

Olumlu ve güven verici bir karşılama, Danışma Merkezine başvuran LGBTİ+'nın kaygı ve çekincelerini azaltarak kendisini güvende hissetmesini sağlayacaktır.

İlk olarak;

- LGBTİ+ hak temelli hizmetler paylaşılmalı,
- Acil bir ihtiyacı varsa(yemek, ilaç, giysi vb.) karşılanmalı,
- LGBTİ+'nın kendisini ve ihtiyaçlarını ifade etmesini sağlayacak güvenli alanın inşası ile görüşme sürecine başlanmalıdır.

Görüşme ve Değerlendirme Süreci

Danışma merkezi ve sığınak çalışanları olarak LGBTİ+ danışanlara "hangi ismi kullandıklarını sormak, hem olası zarar verme ihtimalimizi azaltabilir hem de kurmaya çalıştığımız güven ilişkisine pozitif anlamda bir etki edebilir" (Arkadaş, 2021).

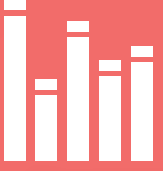
Görüşmelerde;

- LGBTİ+'nın ihtiyaçlarını kendisinin tanımlaması beklenmeli, ifade edilmeyen ihtiyaçları sosyal hizmet uzmanı tespit edip LGBTİ+ ile paylaşmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanı dinleme ve soru sorma tekniklerinden yararlanarak ihtiyaç analizi yapmalıdır.
- LGBTİ+'nın güçlü yanları, kaynakları, sosyal destek mekanizmaları, geleceğe yönelik beklentileri belirlenmeli ve müdahale planına dahil edilmelidir.
- LGBTİ+'yla birlikte ihtiyaçların öncelik sıralandırılması yapılmalı, acil ve elzem olanlar karşılanmalı, ilerleyen süreç içerisinde diğer ihtiyaçlar ele alınmalıdır.
- Sığınak ihtiyacı görüşme boyunca değerlendirilmelidir.

Yapılan değerlendirme sonrası sosyal hizmet uzmanı destek ve hizmetlerle ilgili LGBTİ+'yı bilgilendirerek yönlendirebilir; belirlenen hedef ve amaçlar doğrultusunda kaynaklarla buluşturur. İhtiyaçların etkin bir şekilde nasıl destekleneceğini planlama aşamasında sosyal hizmet uzmanı kendisinin ve kurumunun hizmet alanını dikkate alması gerekmektedir.

İhtiyaç analizi ve kaynaklarla buluşturma sonrasında kişinin sığınak ihtiyacı/talebi devam ediyorsa:

- LGBTİ+'nın sığınakta kalma isteği, sığınakta kalmanın sürecine etkisi ve sığındıktan beklentileri birlikte değerlendirilmelidir.
- Sığınağın nasıl bir yer olduğu aktarımı; sığınağın hizmet alanı, kalış süresi, sığınak kuralları ve LGBTİ+'nın alması beklenen sorumlulukları içermelidir.
- LGBTİ+'nın sığınak ihtiyacının, yönlendirileceği sığınağın hizmet kapsamına uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir.

Risk Analizi ve Güvenlik Planı

Risk analizi ve güvenlik planı yapmak müdahale planının önemli bir parçasıdır. LGBTİ+'nın "anlatısında ortaya koyduğu riskler ve yaşanan şiddetin kendine özgü yapısı, desteklere ne kadar erişebildiği, şiddet uygulayanın potansiyeli dikkate alınarak kişiyle birlikte yapılır" (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2017, s. 12).

İhtiyaç analizi ve sağlanan destekler sonrası sığınak dışında bir yol izlemeye ya da sığınağa gitmeye karar verilmişse her iki duruma özgü risk değerlendirmesi yapılması sonrasında güvenlik planı hazırlanır.

Risk durum değerlendirilmesi yapılırken Türkiye'deki Kadın Danışma Merkezlerinin görüşme ve risk değerlendirme formları göz önünde bulundurulabilir. Bu formlar LGBTİ+ odaklı bir formatta revize edilip kullanılabilir. Rehberin iyi uygulama örnekleri bölümünde yer alan kuruluşların çeşitlenen konularda (psikososyal, sağlık, risk, vb.) görüşme ve değerlendirme formları bulunmaktadır. Bu kuruluşlara veya sitelerine ulaşarak formlarına erişebilirsiniz.

Risk analizi ve bireysel güvenlik planına dahil edilebilecek sorular şunlardır²:

- Risk oluşturacak kişiler kimler, riskli bölgeler, olası risk durumları neler? Bu risk durumları nasıl ortadan kalkabilir?
- Takip edilme durumu var mı? Risk oluşturabilecek kişilerin kendisine ulaşma ihtimali var mı?
- Şiddet veya can güvenliği tehdidinde yönelik hukuki bir süreç söz konusu mu?
- Danışma Merkezine başvuru yapacağından veya yaptığından kimlerin bilgisi var ve ne kadar bilgiye sahipler?
- Acil durumlarda nerelere ve kimlere nasıl başvurabileceği bilgisine sahip mi?
- Sığınak dışında daha güvenli olabileceği bir yer var mı?
- Daha önce kendine zarar verme durumu olmuş mu? Kendine zarar verme durumu veya ihtimali var mı?

Sorular kişinin içinde bulunduğu koşullar ve ihtiyaçları doğrultusunda çeşitlendirilmeli ve güvenlik planına dahil edilmelidir. Her LGBTİ+'nın kendisi biriciktir ve dolayısıyla LGBTİ+'nın deneyimlerinin kendine özgü olduğu, ihtiyaç ve risk unsurlarının bu bağlamda farklılık gösterebileceği her zaman akılda tutulmalıdır.

LGBTİ+ ve deneyimleri merkeze alınarak güvenlik planı hazırlanmalıdır. Gizliliğin sağlanması ve can güvenliği riskini azaltmada güvenlik planı önemli ve elzemdir. Güvenlik ve gizliliğe dair sözlü ve yazılı onay alınmalı, uyulmadığı takdirde neler olabileceği paylaşılmalıdır.

Danışma Merkezinden Sığınağa Geçiş

LGBTİ+ sığınakta kalma kararı verdikten sonra, sığınağa güvenli geçiş için gerekli önlemler alınmalıdır. Risk durumu varsa birkaç gün risk durumunun ortadan kalkması ya da azalması ile birlikte sığınağa yönlendirme yapılmalıdır. Gerekli ise sığınak öncesi birkaç gün konaklayabileceği bir yer ayarlanmalıdır. Sığınak adresinin gizliliği hakkında bilgilendirme yapılmalı, sözlü ve yazılı onay alınmalıdır. Sığınaktaki sosyal hizmet uzmanına, sığınakta kalacak kişi hakkında ön bilgi verilmelidir.

2. Bu bölüm hazırlanırken Danışma Kurulu'ndan gelen bilgi ve deneyimlerle birlikte Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın Erkek Şiddeti ile Başa Çıkmak Sosyal Çalışmacı ve Gönüllü El Kitabı'ndan (2014) yararlanılmıştır.

Sığınakta Destek ve Danışmanlık

Sosyal hizmet uzmanları sığınağa gelen LGBTİ+'larla ilk olarak kısa bir görüşme yaparak başlamalıdır. Bu kısa görüşmenin sığınaktaki herkesin uyması beklenen kuralları ve ihtiyacı olabilecek bilgileri içermesi önemlidir. İlk gün dinlenmesine alan açılmalı ve görüşme zamanı belirlenmelidir. İlk andan itibaren kurulacak olan güven bağı olası risklerin önüne geçme ya da bu riskleri azaltmada önem taşımaktadır.

Danışma Merkezinden gelen ön bilgilerle birlikte ileriki süreçleri planlayabilmek için detaylı bir görüşme yapılması gerekmektedir. Şiddete maruz kalma durumu varsa tetiklenmenin önüne geçmek için şiddet deneyimini tekrar anlatması beklenilmemelidir.

Şiddeti ve şiddetin yarattığı etkileri dile getirmek LGBTİ+'lar için güç olabilir. Sosyal hizmet uzmanı maruz kalınan şiddet biçimlerini konuşmak ve paylaşmak için ihtiyaç duyulan zamanı tanımalı ve güvenli ortamı yaratmalıdır. Bu konudaki ihtiyaçları ve tepkileri anlayıp gerekli desteğin sağlandığından emin olunmalıdır. LGBTİ+'nın biyopsikososyal durumu gözlemlenip değerlendirilmelidir. Bu ve benzer durumlarda sosyal hizmet uzmanı, psikolog, avukat, doktor ve diğer meslek elemanları ile birlikte multidisipliner çalışılmalıdır.

Yapılan görüşmelerde sosyal hizmet uzmanı hangi güçlere odaklanacağını ve hangi becerilerin geliştirileceğini dikkate alması gerekmektedir. LGBTİ+'nın güçlü yanlarını keşfetmesine yardımcı olmalı, sahip olduğu güçler olumlanmalı, olumlu ve olumsuz baş etme becerileri tanımlanmalı ve yansıtılmalıdır.

Sığınakta kalma sürecinde LGBTİ+'ların çeşitli konularda bilgi ve danışmanlık ihtiyacı olabilir. Bunlar; askerlik muafiyet süreci, cinsiyet uyum süreci, açılma süreci, LGBTİ+ temel kavramlar ve mitler, LGBTİ+ hakları, cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar vb. olabilmektedir. Sığınaktaki danışmanlar; yargılayıcı, ayrımcı ve LGBTİ+fobik bir dilden uzak kapsayıcı bir dil kullanmaya ve kendini geliştirmeye açık olmalıdır.

Güvenlik ve Gizlilik

Sığınakta herkesin uyması beklenen kurallar ve ortak yaşam hakkında bilgi verilmesi LGBTİ+'nın sığınak uyum sürecini kolaylaştıracaktır. Sığınağın, sığınakta kalanların ve kendisinin güvenliği için belirlenen ilkeler ve kuralların önemi paylaşılmalıdır. Sığınağa dair gerekli bilgilendirmeler yapıldıktan sonra sığınak kurallarına yer verilen bir taahhüt imzalaması istenmelidir.

Sosyal hizmet uzmanı, LGBTİ+'nın hikayesini sığınaktaki LGBTİ+'larla paylaşmasına dair bir zorunluluk olmadığını, paylaşması sonrasında ortak tanışıklıkların ortaya çıkmasının gizliliği riske atabileceğini, hikayesini sığınakta kalanlarla paylaşma durumunda ortaya çıkabilecek sakıncaların neler olabileceğini kişiye anlatmalıdır.

Danışma Merkezinde yapılan güvenlik planının kapsamlı hali, LGBTİ+'nın deneyimleri göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Yaşayabileceği risk ve güvenlik sorunlarına yönelik önlemler alınmalıdır. Görüşmeler süresince ortaya çıkan riskler plana dahil edilmeli ve düzenli olarak güvenlik planının üzerinden geçilerek önemi hatırlatılmalıdır.

Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet karakteristiği, sosyal çevre, maruz kalınan şiddet biçimleri ve deneyimlerin getirdiği farklılıklar, standart bir güvenlik planına ek olarak LGBTİ+'yı odağına alan bir bireysel güvenlik planının hazırlanmasını işaret eder. Sosyal hizmet uzmanının, ifade edilmeyen riskleri bu bağlamda ele almasının ve müdahale planına dahil etmesinin önemi büyüktür.

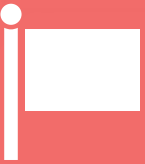

Destekler ve Güçlenme

LGBTİ+'nın istekleri ve amaçları doğrultusunda planlama yapılmalıdır. Amaçlarına ulaşmasında kısa-orta-uzun vadeli hedefler belirlemesine eşlik edilmeli, bu hedeflere nasıl ulaşabileceği konusunda danışmanı olarak belirlenen meslek elemanı ihtiyaç duyulan bilgileri vermelidir. Sığınakta kalma süresince hedeflere dair gelişmeler ve değişiklikler doğabilmektedir. Düzenli yapılan görüşmelerde hedefler gözden geçirilebilir ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden planlama yapılabilir. LGBTİ+'nın belirlediği hedefler doğrultusunda hareket etmeyi kabul etmesi istenmeli ve bu konuda desteklenmelidir.

Destek sağlayabilecek kurumlar ve yerel yönetimler hakkında LGBTİ+'ya bilgi verilmeli ve LGBTİ+'nın bu yerlere kendisinin başvuru yapması ve sorumluluk alması beklenip teşvik edilmelidir. LGBTİ+'nın sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik hedefler belirlenmesi ve sorumluluk alması iyileşme ve bağımsız yaşama giden bir yolda güçlenmeyi ve özgürleşmeyi de beraberinde getirecektir. Danışman, LGBTİ+'nın alacağı kararlara saygı duymalı ve görüşmelerde LGBTİ+'nın güçlü yönlerini vurgulamalıdır.

Görüşme aralıklarına LGBTİ+'yla birlikte karar verilmelidir. Başlarda daha sık görüşme ihtiyacı olabilir ya da sessiz kalma, hiç konuşmak istememe hali de olabilmektedir. Danışman, tüm bunlara duyarlı ve açık olmalıdır. Etkili iletişim becerilerini kullanmalı, LGBTİ+'nın duygu ve deneyimlerine alan açmalıdır.

Hizmet Haritası

LGBTİ+'ların ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmadan ihtiyaç duyduğu destek ve hizmetlere erişebilmesi için hizmet haritası oluşturulmalıdır.

Hizmet haritasında yer verilen bilgilerin güncelliği düzenli kontrol edilmelidir. Hizmet haritasına dahil edilebilecek kurum ve sivil toplum örgütlerinin bilgilerine ekler kısmında yer verilmiştir. Kurumlar ve sivil toplum örgütlerinin koordinasyonlu çalışması LGBTİ+'ların destek ve hizmetlere eşit ve güvenli erişmesinde önem arz etmektedir.

Sığınakta LGBTİ+'larla Toplantılar ve Grup Çalışmaları

Sığınakta kalan LGBTİ+'lara yönelik düzenli toplantı ve grup çalışmaları düzenlenmelidir. Toplantı gündemleri LGBTİ+'larla birlikte karar verilmeli, sığınaktaki gündelik hayatın işleyişine ve kuralların konuşulmasına alan açan toplantılara yer verilmelidir. Örneğin, sığınakta kalanlar arasında çatışmalar yaşanabilir ve çözüme hep birlikte karar verilmesi gerekebilir. Şiddetsizlik ilkesi tartışılarak yeni çatışma çözümlene yöntemleri üzerine konuşulabilir.

Grup çalışmaları, yalnız hissetmenin önüne geçerek LGBTİ+'ların benzer ve farklılaşan deneyimleri fark etmesini sağlar; dayanışma ve güçlenmeyi beraberinde getirir. Grup çalışmalarının konuları, LGBTİ+'ların istek ve ihtiyaçlarını temel alarak belirlenmelidir.

Bu konular; açılma süreçleri, yalnızlık, LGBTİ+ temel kavramlar ve mitler, haklar, cinsellik gibi konular olmakla birlikte iş görüşmelerine hazırlık, şiddet ve şiddetsiz iletişim gibi ihtiyaca yönelik konularla çeşitlenebilir. Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime dayalı şiddeti ve LGBTİ+ haklarını konuşmak, LGBTİ+'ların maruz kaldıkları ayrımcılık ve şiddeti tanımlamasını ve bununla mücadelede aktif rol olmasını sağlayabilir.

Bunlarla birlikte, belirli temalardaki filmlerin izlendiği ve üzerine tartışıldığı film izleme atölyeleri, sanat etkinlikleri, LGBTİ+'ları kapsayan önemli günleri kutlama etkinlikleri, hobi ve uğraş atölyeleri düzenlenebilir.

SPoD olarak 2016 yılından beri "Açılma Sohbetleri" olarak başlayıp "Pazar Sohbetleri" ve "Mesafesiz Sohbetler" olarak devam eden çevrimiçi ve yüz yüze buluşmalar düzenlemekteyiz. Bu sohbetlerde, katılımcılar belirlenen konu çevresinde deneyim, duygu ve düşüncelerini paylaşmaktadır.

Güvenli alanla birlikte grup içi destek sunan bu sohbetler sığınaktaki grup çalışmalarında örnek alınabilir.

Sığınaktan Ayrılma Süreci

Sığınak sonrası yaşama geçiş planlamasına LGBTİ+'nın güçlerininin dahil edilmesi önemlidir. Sosyalleşmesi, LGBTİ+ örgütlenmelerinin etkinliklerine katılım göstermesi, mesleki kurslara ya da eğitimine devam etmesi, iş görüşmelerine hazırlanması veya düzenli bir işe girmesi vb. olumlu bir kimlik geliştirme ve sosyal destek ağlarınınin gelişmesini sağlayacaktır.

Bağımsız yaşama geçiş sürecinde:

- LGBTİ+'nın gelişimi takip edilerek ne durumda olduğu, konulan hedeflerle ilgili hangi aşamada olduğu, sığınak sonrası yaşama dair motivasyonu değerlendirilmelidir.
- Belirli aralıklarla yapılan bu değerlendirmelerin akabinde LGBTİ+'nın sığınak sonrası yaşama geçişe hazır olduğuna karar verildiğinde, sığınak sonrası ihtiyaçlar ve riskler üzerine tekrar tekrar konuşulmalıdır.
- LGBTİ+'nın sığınak sonrası yaşama hazır oluşu dikkate alınmalı, destekleyici cümleler söylenerek teşvik edilmelidir.
- İhtiyaçların ve sorunların giderilmesinde çözüm yolları belirlenmeli gerekli ise güvenlik planı yapıp yol haritası çizilmelidir.

Sığınak sonrası bağımsız yaşama geçiş yapan LGBTİ+'lara devlet ve yerel yönetimler belli sosyal ve ekonomik destekler sağlamalıdır.

Bu destekler, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin Ekonomik ve Sosyal Destek Birimleri ile Kaymakamlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve yerel yönetimlerin sosyal hizmet birimleri tarafından sağlanmalıdır.

Semahat Dicle Maybek'in Şiddet Gören Kadına Açılan Kapı: Sığınmaevi ve Sonrasındaki Yaşam Stratejileri (2016) başlıklı doktora tezinde kişilerin sığınak sonrası yaşama geçişte değerlendirme sürecine ve sosyal inceleme raporu hazırlanmasına vurgu yapılmıştır. LGBTİ+'lar odağında ilgili kısımları ele aldık ve aşağıda paylaşıyoruz:

- Tüm bu süreçte, meslek elemanları (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog) bir araya gelip LGBTİ+'nın bağımsız hayata geçmesi konusundaki riskleri değerlendirmedirler.
- Meslek elemanının yapacağı risk analizine göre LGBTİ+'nın can güvenliği riski ve o il içindeki riskli yerleşim bölgeleri hesaplanır. Bu analizler sonucunda LGBTİ+'nın evi tutacağı bölgeye (polis karakoluna, hastanelere ve çalıştığı yere veya okula yakınlık vb durumlar göz önüne alınarak) LGBTİ+'yla birlikte karar verilir.
- LGBTİ+'ya danışmanlık yapan meslek elemanı LGBTİ+'nın sığınak öncesi ve sığınak dönemindeki deneyim ve yaşantıları doğrultusunda sosyal inceleme raporu (SİR) yazar.
- Yazılan bu raporun içeriğinde, LGBTİ+'nın hayat hikayesinden ziyade, içinde LGBTİ+ için o güne kadar yapılan mesleki çalışmalar (gizlilik ve koruma kararları, (varsa) LGBTİ+'nın sağlığı ile ilgili sıkıntılar, sosyal ve ekonomik durumu, risk durumu vb) ve bağımsız hayatta ihtiyaç duyacağı desteklerin bulunması gerekmektedir.
- LGBTİ+'nın sığındıktan ayrılmasıyla birlikte sığınakla olan tüm ilişkisinin biteceği, tekrar sığınak ihtiyacı/talebi olması durumunda Danışma Merkezine başvurabileceği bilgisi verilmelidir. Sığınakla ilişkisi tamamlanmış olsa dahi diğer destekler (hukuki, sosyal, psikolojik vb.) Danışma Merkezi tarafından sağlanmaya devam etmelidir. Böylelikle güçlenme sürecinin sığınak sonrasında da devamlılığı sağlanmış olacaktır³.

3. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (2017), Kadın Da(ya)nışma Merkezleri ve Sığınaklar Nasıl Olmalı? Pratik Bilgiler El Kitabı.

7-LGBTİ+ Sığınaklarının Kurulum ve Yönetim Süreçleri İçin Bir Rehber

7.1. İlke ve Amaçlar

Sığınağın amaçları, sığınak çalışmasının her boyutunu etkileyen temel ilkelere dayanır. Gizlilik, şiddetsizlik, kapsayıcılık, erişilebilirlik, kültürel çeşitlilikle birlikte güçlenme odaklı ve hak temelli yaklaşım gibi temel ilkeleri belirledikten sonra amacın ve hizmetlerin belirlenmesi sığınakta etkili bir çalışma yürütmenin ön koşuludur.

Bir LGBTİ+ sığınağının amaçları, başlangıçtan itibaren açıkça tanımlanmalıdır. Amaçlar belirlenirken ilkeler kadar önemli olan bir diğer unsur da hedef gruptur. Bununla birlikte, sığınak modelinin hangi temel ihtiyaca (can güvenliği veya barınma) yönelik olduğu da dikkate alınmalıdır. Tüm bunlar, sığınağın amacını ve sığınakta verilecek hizmetlerin belirlenmesinde büyük bir rol oynar.

7.2. Hedef Grup

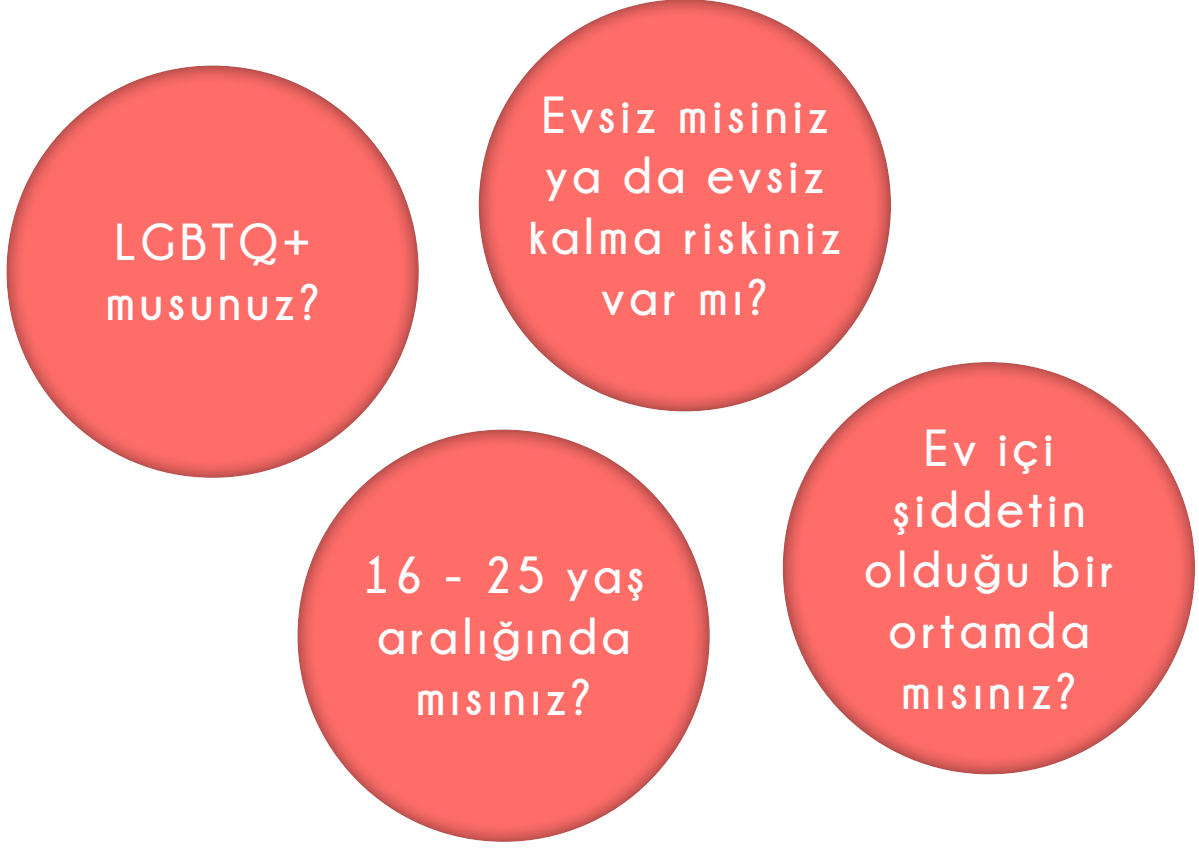
Sığınağın hedef grubunun açıkça belirlenmesi hem verilecek hizmetler bakımında hem de ortak yaşam için önemli bir kriterdir. Cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi ve cinsiyet karakteristiği nedeniyle ayrımcılığa uğrayan ve bu yüzden barınma sorunu yaşayan kişiler çok geniş bir

hedef grubu oluşturmaktadır. Sığınak kurulumunda hangi grubun öncelikli olarak sığınağa ihtiyacı olduğu belirlenerek hedef grup daraltılmalıdır.

Kişilerin gelişim dönemleri, ihtiyaçlarının belirlenmesinde önemli bir etkidir. Örneğin, 18 - 29 yaş arası genç LGBTİ+'lara yönelik bir modelle 60 yaş üstü LGBTİ+'lara yönelik bir modelde verilecek hizmetler farklılık gösterecektir.

Hedef grup oluşturulurken kişilerin hangi nedenlerle barınma sorunu yaşadığı ve demografik özellikleri dahil edilmelidir. Araştırmanın anahtar bulguları ışığında hedef grup belirlenirken öne çıkanlar fikir vermesi için örneklendirilmiştir:

- Cinsiyet kimlikleri, cinsel yönelimlerine ve cinsiyet karakteristiğine dayalı ayrımcılığa ya da hak ihlaline uğrayan ve evlerinden ayrılmak zorunda kalan LGBTİ+'lar
- Evsizlik ve barınma sorunu yaşayan LGBTİ+'lar
- Can güvenliği riski olan LGBTİ+'lar

Şekil 3: İngiltere’de LGBTQ+ gençlere hizmet veren yardım kuruluşu akt, websitesinde destek verdikleri hedef grubu dört başlıkta özetlemektedir.⁴

7.3. Organizasyonel Yapı ve Çalışanlar

Bu bölümde hizmet kalitesi yüksek ve güvenli bir sığınak yönetimi için organizasyonel yapı, meslek elemanları ve çalışan rollerine dair bir öneri çerçeve çizilmiştir ve sığınakta çalışanların rollerine dair kısa tanımlamalara yer verilmiştir.

Sığınak kurulum sürecinde iş tanımlarının detaylı ve net bir şekilde yapılması çalışanların uzun süreli ve efektif katılımını mümkün kılar. Sığınak çalışanları istihdam edilirken daha önce sığınakta çalışma deneyimi olmuş ya da aktif kriz yönetiminde deneyimli meslek elemanları seçilmelidir. Çalışanların büyük ölçüde LGBTİ+ temsiliyetini yansıtması önemlidir.

4. Tablonun orijinaline şuradan bakılabilir: <https://www.akt.org.uk/how-we-help>

Sığınak Çalışanları

Genel Koordinatör

İdari İşlerden Sorumlu Koordinatör

Sosyal Hizmet
Uzmanı

Psikolog

Gündüz ve gece
güvenlik görevlisi

Temizlikten sorumlu
personel

Sığınağa Danışma Merkezi Üzerinden Gelen Destekler

Süpervizör

Akran Danışmanı

Eğitmen/ Kolaylaştırıcı

Avukat

Sığınak Çalışanları

Genel Koordinatör planlama, yönetim ve stratejiden sorumludur. Genel Koordinatör çalışanların istihdam ve süpervizyon süreçleriyle birlikte savunuculuk ve işbirliğini de koordine eder.

İdari İşlerden Sorumlu Koordinatör, çalışanların bütçe, finansman, aynı destek gibi teknik işlerden sorumludur. Bununla birlikte, sığınanın en ideal seviyede işlemesi için gerekli idari işleri yönetir.

Sosyal Hizmet Uzmanı danışanların ihtiyaçlarını anlamak için değerlendirme yapar. Danışanlara sığınanın işleyişine ve mevcut destek mekanizmalarına dair bilgi verir. Danışanla birlikte ihtiyaçlarını ve tercihlerini esas alarak güvenlik planı hazırlar.

Psikolog bireysel ve grup danışma seansları düzenler.

Güvenlik Personeli sığınakta 7/24 bulunmalıdır. Bir tehdit ya da risk durumunda gerekli müdahaleyi yapacak yetkinlikte olmalıdır. Gündüz ve gece vardiyasında dönüşümlü olarak çalışması için birden fazla güvenlik görevlisiyle çalışmalıdır.

Temizlikten Sorumlu Personel ortak alanların ve çalışan odalarının temizliğinden sorumludur.

Sığınağa Danışma Merkezi Üzerinden Gelen Destekler

Avukat hukuki danışmanlık sağlar. Sığınak yararlanıcılarına danışmanlık merkezi üzerinden hukuki destekte bulunur.

LGBTİ+ topluluğu içerisinde gelen **akran danışmanı** cinsiyet uyum süreci, HIV'le yaşama, barınma sorunu yaşadıkdan sonra hayatı yeniden inşa etme gibi deneyim aktarımlarıyla sığınak yararlanıcılarını destekler.

Kolaylaştırıcı sığınaktaki paylaşım çemberlerini kolaylaştırır. Eğitim çalışanların ya da sığınak yararlanıcılarına eğitim düzenler. Kolaylaştırıcılık ve eğitimlik rolü için belirli bir sayı yoktur. Sığınanın gizliliğın korunması için sığınakla ilişkilenen kişilerin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Gizliliğın korunması için yönetim olabildiğince az kişinin sığınak yerini bilmesini tercih edebilir. Bu durumda bu rolleri sığınakta çalışan sosyal hizmet uzmanları veya psikologların gerçekleştirilmesi de olasıdır.

Süpervizör, danışmanlık verenlerin süreçlerini izler, mesleki ve kişisel gelişimleri için gerekli olan noktaları tespit eder. Bir sığınak çalışmasında danışmanlar duygusal olarak etkilenebilirler. Süpervizör, sığınakta danışmanlık verenleri uygulamaya dair bilgi, beceri ve deneyimlerinin

zenginleşmesinde destekler. Süpervizyon mesleki bir gerekliliktir. Süpervizyon imkanının olmadığı durumlarda akran süpervizyonu adı verilen intervizyonun yaygın ve destekleyici olduğu görülmektedir. Süpervizör rolünü bir psikoloğun gerçekleştirmesi önerilir.

Çalışanlar için Önerilen Eğitimler

Barışçıl ve güvenli bir sığınak için çalışanları sığınak çalışmasını destekleyecek eğitimler almaları gereklidir. LGBTİ+ hakları ve hak temelli yaklaşımla ilgili temel eğitimler tüm çalışanlara yönelik olmalıdır. Bununla birlikte, çalışanların mesleki ihtiyaçlarına yönelik çatışma çözümü, şiddetsiz iletişim ve psikolojik ilk yardım gibi eğitimler de düzenlenebilir.

Çalışanların Ruh ve Fiziksel Sağlığını Destekleyebilecek Pratikler⁵:

- Açık ve net ifade edilmiş iş tanımları
- Dengeli sorumluluk dağılımı
- Düzenli aktarım toplantıları (bireysel ve ekip olarak)
- Yeterli süpervizyon
- Düzenli topluluk bakımı seansları (bireysel ya da ekip olarak)

- Çalışanların tükenme belirtilerini erken tespit edebilmesi
- Çalışanları özbakım ve baş etme stratejileriyle donatmak
- Özel yaşam ve iş dengesi kurulmasını teşvik etme
- Çalışanların esenliğini gözetmek
- Destekleyici bir çalışma ortamı oluşturmak

7.4. Gizlilik

- Çalışanların, sığınakta kalan LGBTİ+'ların bilgilerini paylaşmaması önemli ve gereklidir. Yapılan yazışmalar, formlar ve raporlamalarda kalanların kişisel verilerinin gizliliği sağlanmalıdır.
- Belgelerin saklanma ve imhası ile ilgili yönergeler hazırlanmalıdır. Evrak imha aracı olmalıdır.
- Çalışanların kişisel bilgilerinin gizli tutulması ve sığınakta yürütülen çalışmalar sırasında oluşabilecek riskli durumlar için önceden müdahale planları yapılmalıdır.
- Sığınaktaki hizmet sağlayıcılarının (temizlik personeli, güvenlik personeli, şoför, vs.) sığınakta kalanların ve sığınak adresinin gizliliği sağlayan gizlilik sözleşmesi yapılmalıdır.

- Hizmet sağlayıcıların sıkça değişmemesi önemlidir.
- Hem bireysel görüşmelerde hem de grup toplantılarında gizlilik üzerinde durulmalı ve gizliliğin neden önemli olduğu anlatılmalıdır.
- LGBTİ+'lar sığındıktan ayrıldıktan sonra da sığınanın yerini gizli tutmaya devam etmelidirler ve bu taahhüt edilmelidir.
- Sığınanın deşifre olması durumunda neler yapılabileceğine dair bir yönerge hazırlanmalıdır.
- Grup toplantılarında güvenlik ile ilgili risk ve kriz senaryoları konuşulmalı ve çözümleri üzerine birlikte düşünülmelidir. Bu tartışma ve çözüm alanı, acil durumlara hazırlıklı olmayı sağlamakla birlikte krizle baş etmede LGBTİ+'lara yol gösterici olacaktır.

7.5 Güvenlik

- Sığınanın güvenliğini sağlamak için kamera sistemi kurulmalıdır.
- Deprem ve yangın gibi acil durumlar için gerekli donanım sağlanmalı ve acil durum planları bina içerisine asılmalıdır.
- Sağlıkla ilgili gerek duyulabilecek ilaçların ve malzemelerinin olduğu kilitli ilk yardım dolabı oluşturulmalıdır.
- Üzerinde yüklü miktar para veya ziynet eşyası ile gelenlerin, eşyalarını teslim edebilecekleri bir kasa olmalıdır. Bu kasaya yalnızca güvenlik personeli ve idari işlerden sorumlu kişinin erişimi olmalıdır. Mümkünse bu kasalar kameranın gördüğü bir noktada olmalıdır.
- Sığınak içerisinde güvenli alanın sürdürülebilirliği için hem sığınakta kalanların hem de çalışanların başvurabilecekleri geribildirim ve şikayet mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Güvenlik sadece fiziksel güvenliği değil, duygusal güvenliği de içermelidir. Bu bağlamda, bir arada yaşam sözleşmelerinin önemi büyüktür.
- Ayrımcılığı ve şiddeti önleme sözleşmeleri hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

5. United Nations Population Fund's Sub Regional Office for the Caribbean'ın 2021'de yayınladığı Guidelines for the Management of Safe Shelters for GBV survivors in the English and Dutch-speaking Caribbean: Survivor Centered Approach'ta yer alan "Best practices: Looking after your staff's mental and physical health" bölümünden uyarlanmıştır.

7.6. Fiziksel Koşullar

Sığınağın ihtiyaçları, kapasitesi ve hizmet alanlarının nitelikleri doğrultusunda aşağıdaki hususların değerlendirilmesi ve sığınağın fiziksel koşullarına karar verilmesi önerilmektedir. LGBTİ+'ların istek ve ihtiyacına uygun bir şekilde bina ve odalar düzenlenmelidir. Tüm değerlendirme sürecinde çeşitli engel durumları göz önünde bulundurulmalı ve gerekli düzenlemeler yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

- Sığınak dış görünüşü itibariyle bulunduğu semtte dikkat çekmeyecek bir yapıda olmalıdır.
- Sığınağın kapasitesine uygun sayıda ve genişlikte ortak alan ve oda bulunmalıdır.
- Mobilya ve eşyalar yararlanıcıların kullanımına uygun ve yeterli sayıda olmalıdır.
- Çamaşır makinesi, ütü malzemeleri ve mutfak gereçlerinin sayısı ve kullanımı düzenlenmelidir. Makinelerin ne sıklıkta çalıştırılacağı kurala bağlanmalı ve buna göre deterjan ayarlamaları yapılmalıdır.
- Kombiler için gerekli sınırlama önlemleri alınmalıdır.
- Mutfak çalışma alanları(erzak deposu, yemek hazırlık yeri) ve

havalandırma sistemi olmalıdır. Sığınakta kalanların kullanımına açık olma durumunda gerekli önlemler alınmalıdır.

- Yemek yeme alanının yeterli büyüklükte ve hijyenik olmasına dikkat edilmelidir.
- Sığınakta kalanların kullanımına uygun odalar(örneğin sigara odası) düşünülmeli ve alanların kullanıma dair yönergeler görünür yerlerde olmalıdır.
- Odalarda banyo ve tuvalet bulunmalı gerekli hijyene dikkat edilmelidir.
- Çalışanların ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli nitelikte odalar olmalıdır.
- Ses yalıtımı ve gizliliğin sağlandığı bireysel görüşme odaları bulunmalıdır.
- Hizmet alanlara yönelik iş-uğraşı odaları/grup etkinlik odaları, mutfak, kiler ve depo alanları yeterli uygunlukta ve büyüklükte olmalıdır.
- Bağımsız yaşama geçecek LGBTİ+'ların ihtiyaç duyabileceği eşyaları barındıran depo olmalıdır.
- Mevsim değişiklikleriyle birlikte ihtiyaç duyulabilecek kıyafet, battaniye gibi eşyaların yer aldığı depo olmalıdır.

- Depolar düzenlenirken böceklenme, su baskını gibi durumlar göz önünde bulundurulmalıdır.
- Birçok ihtiyaca hizmet eden depoların sayısı sınırlı tutulmamalı, ek alanlara ihtiyaç her zaman değerlendirilmelidir.

İpuçları:

- Sığınaklar ortak yaşam alanlarıdır ve kişilerin değerlerini gözeten uygulamalar değerlidir. Çeşitli yaşam biçimlerini ve değerleri kapsayan düzenlemelere açık olunmalıdır. LGBTİ+'ların özgül ihtiyaçları dikkate alınmalı ve ortak yaşam anlaşmalarına dahil edilmelidir.
- Yemek seçenekleri arasında vegan ve vejetaryen opsiyonlarının olması önemlidir.
- Giysi odasında kıyafetlerin çeşitli ifade biçimlerine yönelik olması LGBTİ+'ların cinsiyet ifadelerini özgürce deneyimlemesinde önemli bir rol oynar.

7.7. Lokasyon

Bir sığınanın güvenlik gerekçesiyle uzak bir lokasyonda olması gerektiği düşüncesi, LGBTİ+'ların sosyal yaşamdan uzaklaşması, ilgili destek ve hizmetlerin kısıtlanması anlamına gelmektedir. Sığınak lokasyonunun hizmetlere ve olanaklara erişimi kolaylaştırması, LGBTİ+'nın sığınak sonrası yaşama uyum sürecinde büyük önem taşımaktadır. Sığınanın hizmet sağlayan kurum ve kuruluşlara, sağlık hizmetlerine, eğitim veya mesleki kurs kurumlarına, sosyalleşme alanlarına erişimin kolay olduğu, olabildiğince merkezi bir lokasyonda olması gerekmektedir.

7.8. Finansman

Bir sığınanın kuruluşu, işletilmesi ve uzun ömürlü olması için finansman anahtar bir role sahiptir. Mali kaynaklar; sığınanın yaşam koşullarını ve hizmet kalitesini doğrudan ve önemli derecede etkiler.

Sığınak kurma adımını atmadan önce ayrıntılı bir finansman planı oluşturmak gereklidir. Bu planlama üzerinden sığınak kurulumu süreci için ne boyutta bir bütçe gerektiği hesaplanabilir.

Finansman planı oluştururken aşağıdaki unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır⁶:

- Kapasite, sağlanacak hizmetler, görevler ve nöbet listesi konularında planlama
- Sığınak için bir işletme planı
- Güvenlik önlemlerini içeren bir bina planı
- Personel planı
- Kuruluş aşaması için bir bütçe planı
- Sığınanın yıllık işletme giderleri için bir bütçe planı
- İşbirliği planı
- Kaynak geliştirme planı

Sığınağı kurmak yalnızca bir başlangıç aşamasıdır ve sığınanın sürdürülebilirliği sadece tek seferlik projelerle sağlanamaz. Bu nedenle kapsamlı bir kaynak geliştirme planı sığınanın uzun ömürlü bir mekanizmaya dönüşmesinde kritiktir. Orta ve uzun vadeli kaynak geliştirme planı oluşturulurken şu noktalara dikkat edilebilir:

- Yerel yönetimlerle ve donörlerle görüşürken, bir sığınak kurmanın yalnızca başlangıç olduğunu açıkça belirtin. İleriye dönük finansman için söz almaya çalışın. Uluslararası belgeleri ve araştırmaları alıntıl原因.

- LGBTİ+'ların barınma sorunu ve sığınakların yararları hakkında farkındalık yaratın. LGBTİ+ hakları destekçilerine ulaşarak LGBTİ+ sığınağı kurma fikrini destekleyen insanlardan bir ağ kurun.
- Sığınakta verilecek ek hizmetler, yemek ve kıyafet dolabı gibi harcamalar için aynı destek sağlayabilecek işbirliğine açık partnerleri haritalayın ve ortaklık ilişkileri kurun.
- Doğrudan sığınak hizmetlerini destekleyen fon kaynakları erişilebilir değildir. Dezavantajlı gruplara destek olan projelere LGBTİ+'ların yaşam hakkını korunmasını odağına alan projeler yazılarak başvurularda bulunulabilir.

Kimler sığınak açabilir?

Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının ortaklığıyla bir sığınak kurabilirsiniz. Bu tip ortaklıklar, sığınanın sürdürülebilirliği sağlayan önemli bir temel oluşturmanıza yardımcı olabilir. Bu ortaklıklar protokollerle güvence altına alınmalıdır.

6. Taslak plan hazırlanırken Mor Çatı'nın Şiddetten Uzakta Bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl İşletilir? (2007) kitabından faydalanılmıştır.

8 - İyi Uygulama Örnekleri

İyi uygulama örnekleri belirlenirken bağımsız ve kurumsallaşmış, on yıl ve üzeri bir süredir hizmet veren sığınak, Danışma Merkezi ve konut projeleri modellerine yer verilmiştir. Örneklerin, hedef grubu ve hizmet amacı bakımından mümkün olduğunca çeşitlilik göstermesi göz önünde bulundurulmuştur.

8.1. Ali Forney Center, Amerika Birleşik Devletleri

Ali Forney Center (AFC), homofobi ve transfobi nedeniyle evden atılan ya da evlatlıktan reddedilen 16 - 24 yaş aralığındaki gençleri evsizlikten doğan risklerden korumaya yönelik bütüncül bir yaklaşımla 2012'den beri New York'ta 7/24 hizmet veren bir merkezdir.

2002 yılında Carl Siciliano tarafından bir kilisenin bodrumunda altı yatakla hizmet vermeye başlayan Ali Forney Center, şu anda New York'ta 18 bölgeye yayılmış bir hizmet sağlayıcısıdır. Konaklamaya ek olarak gençlerin güçlenmesi ve bağımsız bir yaşam sürmesi için kapsamlı destek hizmeti vermektedir.

- İlk Kabul Desteği (Initial Intake Support) biriminde sağlık kontrolü,

psikiyatrik değerlendirme, HIV danışmanlığı ve test imkanı, sıcak yemek ve duş imkanı, temiz giysi sağlanmaktadır. Hizmetler 7/24 erişilebilirdir.

- Devam eden destek biriminde grup terapisi, ruh sağlığı danışmanlığı, destek grupları, güçlenmeyi teşvik eden atölyeler, tıbbi bakım hizmetleri ve vaka yönetim hizmetleri mevcuttur.
- Acil durum konut programında LGBTQ+ gençlere güvenli konaklama ve sıcak yemek olanağı sunulur. AFC'nin toplamda 66 yataktan oluşan altı farklı acil durum konutu vardır. Bu konutlara erişim için genellikle 200'den fazla kişiden oluşan bir bekleme listesi vardır. Kapasite doluluğu nedeniyle programdan faydalanamayan gençler devam eden destek birimindeki hizmetlerden faydalanabilmektedirler.
- Translara yönelik konut programında 16 - 20 yaş aralığındaki translara 18 aya kadar konaklama sağlanmaktadır. 18 yatak kapasitesi olan konut programında danışanlar bağımsız yaşama geçiş süreçlerine

rehberlik eden uygulamalarla desteklenmektedir.

- Öğrenme, istihdam, gelişim ve yerleştirme (LEAP) programında yaşam becerileri eğitimi, özgeçmiş yazım atölyeleri, iş edinme programı ve hobi grupları gibi çalışmalar yürütülmektedir.
- Mesleki ve öğrenim yerleştirme destek programında verilen düzenli atölye, kurs ve danışmanlıklarla gençlerin bağımsız yaşam inşa etmeleri desteklenir. Bu program öğrenme, istihdam, gelişim ve yerleştirme programının devamında uygulanır. Geçiş konutu programındaki gençlerin eğitime devam etmelerini ve istihdam sahibi olmalarını amaçlar.
- Geçiş konut programı dahilinde AFC farklı lokasyonla bulunan paylaşımlı dairelerde toplamda 58 yatak kapasiteyle hizmet verir. Gençler, eğitimlerine devam ederek, çalışarak ve kendi başlarına yaşamaya hazırlanarak iki yıla kadar geçici konut programından faydalanabilirler. Programa dahil olan her gence iki yıllık yol haritası çizmesi sürecinde destek olunur ve her genç bir yaşam koçu tarafından tüm süreç boyunca desteklenir.

8.2. The Albert Kennedy Trust (akt), İngiltere

The Albert Kennedy Trust (akt) çok sayıda lezbiyen, gey ve biseksüel gencin ihtiyacı olan desteği alamaması üzerine Cath Hall tarafından 1989 yılında Manchester'da kurulmuştur.

akt, evsiz kalma riski olan veya şiddet ortamında yaşayan 16 - 25 yaş aralığındaki LGBTQ+ gençlere danışmanlık veren bir insani yardım kuruluşudur. Bir danışma merkezi gibi işler: Konaklamayla ilgili yönlendirmeleri yaptığı partner kurumlarla koordineli olarak çalışır. Şu anda Manchester, Newcastle, Londra ve Brighton'da merkezleri vardır.

akt, gençlerin kriz durumu süresinde güvende kalmalarına, acil durumlarda konaklayacak yer bulmalarına, uzman desteği ve akran danışmanı ağına erişmelerine, amaçlarını belirlemelerine, gerekli becerileri edinmelerine ve böylelikle amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olur. Danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra, akt evsizlik sorunu yaşayan LGBTQ+ gençlerin yaşadıkları sorunlara dair raporlar⁷ yayınlamaktadırlar.

İngiltere'deki **Stonewall Housing** ve **Galop** yardım kuruluşları bu rehberde yer verilen danışma merkezi tanımına

7. akt'nin yayınladığı en güncel raporlara şuradan erişilebilir: <https://www.akt.org.uk/report>

örnek gösterilebilecek hizmetler vermektedir. Daha fazla bilgi almak için websitelerini ziyaret edebilirsiniz:

Stonewall Housing: <https://stonewallhousing.org/>

Galop: <https://galop.org.uk/>

8.3. Streha, Arnavutluk

Streha, Arnavutluk'taki ilk LGBT örgütü olan Alliance LGBT'nin bir girişimi olarak başlamıştır. Ev içi şiddete maruz bırakılan ve evden atılan LGBT'lerin çokluğuna bir yanıt olarak 2014 yılında kurulmuştur.

Streha, 12 kişilik kapasitesiyle 18 - 29 yaş aralığındaki şiddete maruz kalmış LGBT gençlere hizmet vermektedir. Amaçları LGBT'lerin sığınakta kaldıkları sürede güçlenmesine yardımcı olabilecek psikososyal desteği sağlamak ve kişilerin sığınak sonrası bağımsız bir hayata geçişlerini kolaylaştırmak için rehberlik etmektir. Sığınakta kalış süresi maksimum 6 aydır.

Streha, "uzaktan destek programı"yla 29 yaş üstünde olan, farklı şehirde yaşayan ya da kapasite doluluğu gibi nedenlerle sığınak hizmetinden faydalanamayan LGBT'lere danışmanlık vermektedir. Bu program

aracılığıyla kira desteği, yemek paketi, psikolojik destek, ilaç desteği, hukuki destek, arabuluculuk, iş arama, cv hazırlama gibi bağımsız yaşamak için danışanların ihtiyaç duyduğu birçok konuda destek olmaktadır. Streha LGBT'lerle ilgili bilgi eksikliğini gidermek ve ayrımcılığı önlemek amacıyla hak savunuculuğu da yürütmektedir.

8.4. LGBT Forum Progress, Karadağ

LGBT Forum Progress, şiddet mağdurları ve şiddetten hayatta kalan 18 yaş üzerindeki LGBT'lere maksimum 3 aylık kalış süresiyle sığınak hizmeti vermektedir. LGBT Forum Progress'in temel amacı sığınakta kalan LGBT'lerin iyileşme süreçlerini ve bağımsız bir hayat kurma süreçlerini desteklemektir.

LGBT'lerin sığınakta kalış süreçlerinde psikolojik - psikiyatrik destek ve hukuki desteğin yanı sıra kapasite geliştirme ve iş başvurusu hazırlama gibi eğitimler de verilmektedir.

8.5. Schwulenberatung Berlin: Berlin Center For LGBTI Refugees, Almanya

1982 yılında kurulan Schwulenberatung Berlin, LGBTİ mültecilere psikososyal ve hukuki danışmanlık sağlayan bir sivil toplum

kuruluşudur. Schwulenberatung Berlin; açılma, ruh sağlığı, yaş alma nedeniyle yaşanan sorunlar, alkol ve madde kullanımı, bağımlılık, HIV/AIDS, ayrımcılık, trans ve interseks olmaya dair LGBTİ mültecilere yönelik danışmanlık vermektedir. Ayrıca ikamet ve göç hukuku, Almanya Federal Göç ve Mülteciler Dairesi'ndeki (BAMF) duruşmalara hazırlanma, iltica prosedürleri (Dublin prosedürleri, "cinsel yönelim/cinsiyet kimliği"ne bağlı olarak yasal koruma imkanı) ve iltica süreçleriyle ilgili hukuki danışmanlık ve bilgilendirme sağlar.

Schwulenberatung Berlin, 2016 yılında 120 yatak kapasiteli Berlin Center For LGBTI Refugees acil durum ve toplu yaşam sığınağını açmıştır. Sığınağa dair bilgilendirme ve başvuru alımı Café Kuchus adlı dayanışma merkezi üzerinden yapılmaktadır.

Mülteci LGBTİ'lere yönelik danışmanlık ve sığınak hizmetlerine dair daha fazla örneğe ulaşmak için **Berlin Kırılğan Mülteci Grupları Ağı**'nın ve LGBTİQ+ sığınaklarını gösteren bir haritalama projesi olan **RainboWelcome Map**'in websitelerini ziyaret edebilirsiniz.

Berlin Kırılğan Mülteci Grupları Ağı:
<https://bns.berlin/tr/>

RainboWelcome Map:
<https://rainbowelcome.eu/map/>

9 - LGBTİ+ Sığınağının Hukuki Çerçevesi⁸

Hukumumuzda sığınma evlerine ilişkin yasal çerçeve **6284 s. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun** hükümleriyle çizilmiştir. Bu hükümler incelendiğinde;

- Kanun'un "mülki amirler tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları" başlıklı 3. maddesinin (a) bendinde; bu Kanun kapsamında korunan kişinin kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması tedbirinin düzenlendiği,
- Kanun'un "tedbir kararlarının bildiri ve uygulanması" başlıklı 10. maddesinin 4. fıkrasında "tedbir kararının, kolluk amirince verilip uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması hâlinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma imkânı sağlanır" hükmünün; 6. fıkrasında ise "hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler,

Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir" hükmünün bulunduğu,

- Kanun'un "destek hizmetleri" başlıklı 15. maddesinin (b) bendinde; "(...) şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır: (...) korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adlî yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek" hükmünün bulunduğu, görülmektedir.

Aktarılan mevzuat hükümleri incelendiğinde; devletin, Kanun kapsamında korunan kişilere yönelik "Bakanlığa ait" veya "Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde" barınma hizmetlerinin verilmesinin düzenlendiği görülmektedir. Ancak Kanun, Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında bulunan ve barınma hizmeti

8. Bu bölüm Serkan Seyhan tarafından hazırlanmıştır.

verecek yerlerin nasıl açılacağına ve ruhsatlandırılacağına ilişkin hüküm içermemektedir.

Bu hususlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yayımlanan "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği"nde de düzenleme altına alınmamış olup; konu "Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik" (RG, T. 05.01.2013, S. 28519) hükümlerinde düzenlenmiştir. Bu yönetmelik hükümlerinde kadın konuk evlerinin açılmasına ilişkin prosedür ve işletilmesine ilişkin kuralların belirlendiği görülmektedir.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri topluca değerlendirildiğinde; 6284 s. Kanun'un 2. maddesinde şiddet mağdurunun tanımı yapılırken "bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler" ifadesi kullanılmış olup; cinsiyet kimliği veya cinsel yönelim temelli bir sınırlandırmaya gidilmediği görülmektedir. Bu çerçevede LGBTİ+'ların da 6284 s. Kanun'da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalması veya

kalma tehlikesi altında bulunması halinde, 6284 s. Kanun kapsamında şiddet mağduru sıfatına sahip olacağı ve Kanun'un düzenlediği tedbirlerden yararlanabileceği değerlendirilmektedir.

Bu tedbirlerden birisi de barınma hizmetlerinin sunulması olarak düzenlenmiştir. Bu halde 6284 s. Kanun'da LGBTİ+'lara yönelik barınma hizmeti sunulmasını engelleyici bir hüküm bulunmadığı tespiti yapılmalıdır. Fakat temel sorun, LGBTİ+'lara yönelik barınma hizmeti verecek bir modelin hayata geçirilmesinde, Bakanlıktan izin alma ve faaliyete geçme süreçlerinin nasıl yürütüleceği noktasındaki belirsizliktir. Gerçekten de 6284 s. Kanun cinsiyet kimliği temelinde bir ayrıma gitmeksizin "şiddet mağduru" ve onun haklarını düzenlemişken, Bakanlık çıkardığı yönetmelikle sadece "kadın konukevlerinin" açılması ve işletilmesine ilişkin kuralları düzenlemiştir.

Bu duruma ilişkin olarak öncelikle belirtilmelidir ki, Kanun'un sınırlama getirmediği bir konuda idarenin ikincil düzenleme ile sınırlama getirmesi "normlar hiyerarşisi"ne ve idarenin türev (ikincil) düzenleme yetkisi temelinde "idarenin kanuniliği" ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Hukuken olması gereken (de lege feranda),

6284 s. Kanun'da şiddet mağdurunun cinsiyet kimliği temelinde bir ayrıma gidilmediğinden hareketle, Bakanlığın sadece kadın sığınma evlerinin açılması ve işletilmesine ilişkin değil; 6284 s. Kanun kapsamına giren tüm şiddet mağdurlarına yönelik sığınma evlerinin açılmasına ve işletilmesine ilişkin düzenlemeler yapmasıdır.

Pozitif hukuk kuralları (de lege lata) düzenlemeler yorumlandığında ise, her ne kadar Bakanlık tarafından sadece "kadın konukevleri"nin açılması ve işletilmesine ilişkin ikincil düzenleme getirilmişse de, 6284 s. Kanun'da cinsiyet kimliği temelli bir ayırım yapılmadan "şiddet mağduru" sıfatına sahip kişilere yönelik alınacak tedbirlerin düzenlendiği; bu çerçevede LGBTİ+ şiddet mağdurlarına yönelik barınma hizmeti verilmesinin önünde hukuki bir engelin de bulunmadığı ifade edilebilir. 6284 s. Kanun'un yukarıda aktarılan hükümleri uyarınca, Kanun kapsamında barınma hizmeti verecek tüm merkezlerin Bakanlık izin ve denetimine tabi olduğu ortadadır. Bu noktada bir LGBTİ+ barınma evi açılabilmesi için, Bakanlığın "kadın konukevleri"nin açılması ve işletilmesine ilişkin yönetmelik ile belirlediği şartlar kıyasen uygulanarak gerekli prosedür işletilebilir. Bu kapsamda, istenen belgeler hazırlanıp gerekli şartlar sağlanarak Bakanlığa

başvuru yapılmasının önünde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Özel kişilerin yanında belediyeler de sığınma evleri açabilmektedirler. Bu konuda temel düzenleme 5393 s. Belediye Kanunu'nun "Belediyenin görev ve sorumlulukları" başlıklı 14. maddesidir. Anılan maddede "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler" hükmü bulunmaktadır. Aktarılan hükümle ilgili olarak ilk bakışta belediyelerin sadece kadınlar ve çocuklar için konuk evi açabilecekleri çıkarımı yapılabilir. Fakat belirtilmelidir ki aynı Kanun'un "hemşehri hukuku" başlıklı 13. maddesinde, herkesin ikamet ettiği beldenin hemşehrisi olduğu ve bu bağlamda belediye idaresinin yardımlarından yararlanma haklarının bulunduğu düzenlenmiştir. Keza Kanun'un belediyenin yetki ve imtiyazlarını düzenleyen 15. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi; "Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak" hükmünü içermektedir. Bu düzenlemeler esasen 1982 Anayasası'nın 127.

maddesinde düzenlenen “yerinden yönetim ilkesi”nin yansımalarıdır ve Anayasa Mahkemesi’ne göre bu ilke, mahalli idarelerin özerkliğinin anayasal dayanağını oluşturmaktadır.⁹ Türkiye’nin de tarafı olduğu “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”nın 4. maddesinde ise; “Yerel Yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, **yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda** faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaklardır” hükmü bulunmaktadır. Aktarılan bu düzenlemeler birlikte yorumlandığında; yerel yönetimlerin, açıkça yetki alanları dışında bırakılmamış veya başka bir makamın açıkça yetkilendirilmemiş olduğu mahalli müşterek ihtiyaçlara yönelik her tür konuda faaliyet yürütmekle yetkili olduğu saptaması yapılmalıdır.

Belediye Kanunu’nun 14. maddesi kadın ve çocuk konuk evlerinin açılmasına ilişkin düzenleme getirmekle birlikte, farklı gruplara yönelik konuk evlerinin açılmasına ilişkin bir yasak içermemektedir. Belde hemşehrasi olan LGBTİ+’ların barınma ihtiyaçlarının karşılanması hususu da yukarıda aktarılan hukuki çerçevede içerisinde belediyelerin gerçekleştirebilecekleri hizmetler arasında kabul edilmelidir. Sonuç olarak mevzuatımızda belediyelerin LGBTİ+’lara yönelik konuk evi açmasının önünde bir engel olmadığı değerlendirilmektedir.

9. “Genel anlamdaki tanımıyla özerklik, sosyal bir topluluğun ya da tüzel kişiliğin kendilerini yöneten kuralların tümünü ya da bir bölümünü bizzat saptayabilmeleri veya anayasa ve yasaların çizdiği sınırlar içinde hareket edebilme özgürlüğü ve yetkisidir. Yerel yönetimler açısından özerklik ise, anayasa ve yasaların belirlediği kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünün yurttaşların yararına olarak, yerel yönetimlerin sorumluluğu altında yerine getirilmesi yetkisidir.” Anayasa’nın 127. maddesinin ikinci fıkrasında sözü edilen ‘yerinden yönetim ilkesi’, aslında özerklik kurumunun anayasal bir temele oturtulması anlamındadır.” AYM, E.1987/18, K.1988/23, 22.06.1988.

Kaynakça

Arkadaş, K. (18/01/2021). *Ruh sağlığı alanında çalışıyorum, neden danışanlarıma kullandıkları ismi sormalıyım?* Kaosgl.org.
<https://kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/ruh-sagligi-alaninda-calisiyorum-neden-danisanlarima-kullandiklari-ismi-sormaliyim>

Cesur, E., Kaptan, S., Yuksel, S. (2021). "Cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık ve COVID-19 salgını". *Klinik Psikiyatri Dergisi*. Sayı: 24, Sayfa: 405-412.
<https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD-60024-REVIEW-CESUR.pdf>

Han, A., Pehlivan, C. & Konat, G. (2022). "Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Ampirik Analizi". *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*. Cilt: 4, Sayı: 1, Sayfa: 32-49.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2054528>

Kaos GL, (2021). *Her Şeye Rağmen! LGBTİ+'ların İnsan Hakları 2021 Yılı Raporu*.
<https://kaosgldernegi.org/images/library/lgbti-larin-i-nsan-haklari-raporu-2021-web.pdf>

Kaos GL ve 17 Mayıs Derneği, (2021). *Kiracı Hakları ile İlgili Bilgi Notu*.
<https://kaosgldernegi.org/images/library/kiracihaklari.pdf>

Kelavgil, (15/09/2022). *LGBTİ+'lar ve Barınma Hakkı*. İnsan Hakları Okulu Blog.
<https://blog.insanhaklariokulu.org/lgbtilar-ve-barinma-hakki/>

Maybek, S. D. (2016). *Şiddet Gören Kadına Açılan Kapı: Sığınmaevi ve Sonrasındaki Yaşam Stratejileri*.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=fPjEbpQ8_Vx5CaGAHZv7Tw&no=6U9ycq8gefH0PZtxdyPy6g

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, (2014). *Erkek Şiddeti ile Başa Çıkmak Sosyal Çalışmacı ve Gönüllü El Kitabı.*

https://morcati.org.tr/wp-content/uploads/2014/05/Sosyal_Gonullu_calisan_elkitabi-13ocak.pdf

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, (2017). *Kadın Da(ya)nışma Merkezleri ve Sığınaklar Nasıl Olmalıdır?*

<https://www.morcati.org.tr/attachments/article/430/siginak-nasil-olmalı.pdf>

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, (2022). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınaklar Broşürü.*

<https://morcati.org.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kadina-Yonelik-Siddetle-Mucadelede-Siginaklar.pdf>

SPoD, (2020). *Covid-19'un İlk Üç Ayında LGBTİ+'lar.*

<https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/Pandemi-Raporu.pdf>

SPoD, (2021). *Pandemi Sürecinde LGBTİ+'ların Sosyal Hizmetler Erişimi Araştırma Raporu.*

<https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/Pandemi-Su%CC%88recinde-LGBTİ%CC%87ların-Sosyal-Hizmetlere-Erişimi-Aras%CC%A7tirma-Raporu.pdf>

Toprak, E. (10/01/2022) *Konut dosyası (I): Ekonomik veriler bir konut krizine işaret ediyor. Teyit.org.*

<https://teyit.org/dosya-konut-dosyasi-i-ekonomik-veriler-turkiyede-bir-konut-krizine-isaret-ediyor>

Ekler

EK - 1: Mevcut barınma Mekanizmalarının Olumlu, Kapsayıcı ve Erişilebilir Hale Getirilmesi için Atılabilecek 5 Adım:

- 1-Sığınakların, başvuran herkes ve tüm yararlanıcılar için kapsayıcı ve güvenli olması amaçlanarak organizasyonel kültürün dönüşümü üzerine çalışılmalıdır.
- 2-Giriş formları ve başvuru süreci kapsayıcı olmalıdır.
- 3-Sığınaklarda bilgilendirici/ farkındalık arttıran kaynaklar ve öğrenme araçları olmalıdır.
- 4-Sığınak yararlanıcılarının ayrımcılığa maruz kalmaları durumunda başvurabilecekleri erişilebilir şikayet mekanizmaları geliştirilmelidir.
- 5-Sığınak çalışanları, LGBTİ+ farkındalığını yükseltmek için tek sefere mahsus olmayan eğitimlere katılmalıdır.

Mevcut sığınakları olumsuz ve kapsayıcı bir hale dönüştürmek için aşağıdaki kaynaklardan faydalanabilirsiniz:

Mevcut barınma mekanizmalarına LGBT'ler için kapsayıcılık değerlendirmesi yapılmasına rehberlik edebilecek bir kaynak olan ve the Unity Project for the Relief of Homelessness tarafından hazırlanan LGBT Needs Assessment for Emergency Shelters in London, Ontario'ya şu linkten ulaşabilirsiniz:

<https://missionservices.ca/wp-content/uploads/2012/06/15-05-LGBT-Emergency-Shelter-Needs-Assessment-2015-Final-Version.pdf>

Melbourne Üniversitesi tarafından yayınlanan Trans and Gender Diverse Homelessness Pilot Project Model of Care: Training Resource For Service Providers (2018) sığınak çalışanlarının trans kapsayıcı hizmet eğitimlerinde kullanılacak bir kaynaktır. Kaynağa şuradan ulaşabilirsiniz:

https://www.lgbtihomeless.org.au/wp-content/uploads/2018/04/TGD-pilot-training-resource-guide_Final_Ed_.pdf

Stonewall Housing ve The Equality and Human Rights Commission: The Bridge Project tarafından hazırlanan Understanding the experiences of lesbian, gay, bisexual and transgender survivors of hate crimes başlıklı rehber, güvenli bir LGBT sığınağı inşa etmeye dair pratik bilgi ve vaka örnekleri sunmaktadır. Bu rehber bir çalışma kitabı gibi hazırlanmış olduğu için sığınak çalışanlarına düzenlenen farkındalık geliştirme eğitimlerde referans alınabilecek bir kaynak teşkil etmektedir. Rehber şuradan ulaşabilirsiniz:

https://stonewallhousing.org/wp-content/uploads/2018/09/BridgeToolkit_StonewallHousing_RevisedOct15.pdf

LGBTİ+ kavramlara ilişkin detaylı bilgi için SPoD'un LGBTİ+'lara Yönelik Kapsayıcı ve Olumsuz Sosyal Hizmet Uygulaması (2021) kitabını inceleyebilirsiniz:

<https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/LGBTİlara-Yonelik-Kapsayici-ve-Olumlayici-Sosyal-Hizmet-Uygulamasi.pdf>

EK - 2: LGBTİ+ Alanında Hizmet Sağlayan Sivil Toplum Örgütleri:

Kaos GL Derneği	Ankara	danisma@kaosgl.org
Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği	Ankara	info@pembehayat.org
17 Mayıs Derneği	Ankara	info@17mayis.org
ÜniKuir LGBTİ+ Derneği	Ankara	unikuir@gmail.com
GALADER (Ankara Gökkuşluğu Aileleri Derneği)	Ankara	info@galader.org
Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği	Ankara	info@kirmizisemsiye.org
Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği	Ankara	info@sagliktagenc.org
SPoD (Sosyal Politika Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği)	İstanbul	info@spod.org.tr
Hevi LGBTİ Derneği	İstanbul	hevilgbt@gmail.com
İstanbul Trans İnisiyatifi - TRANSİST	İstanbul	transinisiyatif@gmail.com
Lambdaistanbul LGBTİ Dayanışma Derneği	İstanbul	lambda@lambdaistanbul.org
LISTAG (LGBTİ+ Aileleri ve Yakınları Derneği)	İstanbul	info@listag.org
Boysan'ın Evi	İstanbul	boysaninevi@gmail.com
Pozitif-iz Derneği	İstanbul	info@pozitifiz.org
Pozitif Yaşam Derneği	İstanbul	info@pozitifyasam.org
Genç LGBTİ+ Derneği	İzmir	dernek@genclgbti.org
Özgür Renkler Derneği	Bursa	ozgurrenkler@gmail.com
Denizli LGBTİ+ Aileleri Grubu	Denizli	denzililgbtveaileleri@gmail.com
Akdeniz Antalya Aileleri Grubu	Antalya	antalyaailegrubu@yahoo.com
Muamma LGBTİ+ Derneği	Mersin	info@muammalgbti.org
Kuir Kıbrıs Derneği	Kıbrıs	queercyprus@gmail.com

EK - 3: Şiddete Maruz Kalındığında ya da Risk Altındayken Başvurulabilecek Kurum ve Kuruluşlar¹⁰

Şikâyet ve İhbar için:

- 1- Polis Merkezi
- 2- Jandarma Karakolu
- 3- Adli Makamlar (Cumhuriyet Başsavcılığı ve Aile Mahkemeleri)
- 4 - Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri
- 5- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
- 6- Sağlık Kuruluşları
- 7- Valilik - Kaymakamlık

Acil Telefon Hatları

- 1- ALO 112 Acil Çağrı Hattı
- 2- ALO 157 Göçmen Hattı
- 3- ALO 183 Sosyal Hizmet Danışma Hattı (7 Gün 24 Saat Ücretsiz Hizmet Verir)
- 4- Aile İçi Şiddet Yardım Hattı – 0212 656 96 96 – 0549 656 96 96

Tedavi ve Şiddeti Belgeleyen Sağlık Raporu için:

Sağlık Kuruluşları (Aile sağlığı merkezleri, hastaneler vb.)

Başvuru Yerleri Nereledir?

- Valilik-Kaymakamlık
- Polis Merkezi
- Jandarma Karakolu
- Cumhuriyet Başsavcılığı
- Aile Mahkemesi Hâkimliği
- Sivil Toplum Kuruluşları

Aynı/Maddi yardım için ikamet ettiğiniz il ya da ilçedeki kurum ve kuruluşlara ulaşım destek talep edebilirsiniz:

- 1- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)
- 2- Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
- 3- Sivil Toplum Örgütleri
- 4- ALO 183 Sosyal Hizmet Danışma Hattı (7 Gün 24 Saat Ücretsiz Hizmet Verir)
- 5- Belediyeler
- 6- Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri (Sosyal Hizmet Merkezleri)
- 7- Valilik, Kaymakamlık
- 8- ALO 144 Sosyal Yardım Hattı

10. Bu tablo SPoD Sosyal Hizmet Koordinatörlüğü Yönergesi'nden faydalanarak hazırlanmıştır.

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve
Cinsel Yönelim alışmaları Derneği

